

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUČ

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Analýza vztahů NATO a Ruska v letech 2008-2012

Bakalářská diplomová práce

Martina Dvořáková

Vedoucí bakalářské diplomové práce:

Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

OLOMOUČ 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 26. června 2012

.....
Martina Dvořáková

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce Mgr. Markétě Žídkové, Ph.D., M.A., za velmi vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení této práce. Zároveň bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu při mém studiu.

OBSAH

Úvod	5
1. Teoretické ukotvení	10
1.1 Institucionální mechanismus spolupráce NATO a Ruska v 90. letech 20. století	10
1.2 Institucionální mechanismus spolupráce po roce 2000	12
1.3 Přehled vztahů NATO a Ruska; názory vybraných analytiků	16
2. Vývoj vztahů NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce	19
2.1 Rusko-gruzínská válka: pozadí a průběh konfliktu	19
2.1.1 Reakce NATO na jednání Ruska v rusko-gruzínském konfliktu	21
2.2 Obnovení vztahů NATO a Ruska	24
2.2.1 Strategický „reset“	27
2.3 Summit NATO v Lisabonu	31
2.3.1 Nový strategický koncept NATO	31
2.3.1.1 Rusko ve strategickém konceptu NATO z roku 2010	32
2.3.2 Summit Rady NATO-Rusko v Lisabonu	33
2.4 Vztahy NATO-Rusko po summitu v Lisabonu	34
3. Oblasti vzájemného působení NATO a Ruska	38
3.1 Otázka rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu	38
3.2 Spolupráce a rozpory NATO a Ruska v protiraketové obraně	43
3.3 Spolupráce v Afghánistánu	50
Závěr	56
Prameny a literatura	58
Abstrakt	62

Úvod

Vztah mezi Severoatlantickou aliancí (NATO) a Ruskem byl během posledních dvou dekad důležitou kapitolou v oblasti euroatlantické bezpečnostní architektury. Po skončení studené války považovalo NATO za jednu ze svých priorit rozvinout s Ruskem vztah založený na otevřenosti, důvěře a spolupráci. S rozpadem Sovětského svazu a Varšavské smlouvy se totiž NATO ocitlo v pozici významné bezpečnostní organizace pro evropské země bývalého sovětského prostoru. Tato politická změna, stejně jako vzestup nových bezpečnostních výzev v mezinárodním prostředí po studené válce, přiměly NATO k zakládání nových forem dialogu a spolupráce.

Přistoupení Ruska k programu Partnerství pro mír, založení Stálé společné rady a Rady NATO-Rusko, podíl Ruska na vojenských operacích pod vedením NATO na Balkáně, schválení Akčního plánu proti terorismu – to vše patří mezi hlavní kroky strategické spolupráce, které přispěly ke konsolidaci vztahů NATO a Ruska. Ačkoliv je lze vnímat jako znatelný pokrok, tato transformace nemůže být považována za dokončenou, neboť vzájemná nedůvěra zůstala charakteristickým rysem pro interakci NATO a Ruska. Spolupráce mezi NATO a Ruskem se sice v určitých oblastech prohlubovala, nicméně rozdílné postoje v některých bezpečnostních a strategických otázkách bránily stabilnímu partnerství a stávaly se příčinou krizí.

Nedávnou zásadní krizi vyvolala rusko-gruzínská válka ze srpna 2008, která vztahy NATO a Ruska, a vztahy mezi Ruskem a Západem obecně, značně otřásla. Tímto konfliktem vyvrcholil vzrůstající strategický nesoulad mezi Ruskem a NATO a zvýraznil se rozsah, v jakém se jejich zájmy odlišují. Znovu tak byla posílena vzájemná nedůvěra. Bezprostředně po rusko-gruzínské válce se zdálo, že dosáhnoutí smíru a obnovení vzájemného dialogu, bude problematické.

Tématem této práce jsou současné vztahy mezi NATO a Ruskem. Cílem práce je postihnout tyto vztahy pomocí analýzy vývoje interakce NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce a postojů NATO a Ruska v bezpečnostně strategických otázkách. Výchozím časovým mezníkem je rusko-gruzínská válka ze srpna 2008. Ve druhé a třetí části práce jsou zmíněny i události předcházející srpnu 2008, jedná se však převážně o deskriptivní výčet hlavních časových mezníků, které byly pro následný vývoj v konkrétní oblasti zásadní. Vztahy NATO a Ruska jsou v práci

sledovány do února 2012, kdy se konala zatím poslední Mnichovská konference o bezpečnosti. Tato konference se koná každý rok a schází se na ní významné osobnosti z celého světa, aby intenzivně debatovaly současné a budoucí bezpečnostní výzvy. Pravidelně se této konferenci účastní generální tajemník NATO, stejně jako i jiní členové Aliance a zástupce Ruska. Geograficky práce primárně pokrývá území Ruska a členských států NATO. Vzhledem k tématu práce je pozornost věnována území Gruzie a částečně také Ukrajiny a Afghánistánu.

Hlavní teze práce zní: „Navzdory prohlubující se spolupráci v oblastech sdílených zájmů brání odlišné postoje NATO a Ruska v některých bezpečnostně strategických otázkách stabilnímu partnerství. Vztahy mezi NATO a Ruskem tedy nelze výlučně označovat jako kooperační.“ Práce se zabývá hlavní výzkumnou otázkou: Bránil odlišný postoj NATO a Ruska v bezpečnostně strategických otázkách rozvíjení spolupráce v oblastech sdílených zájmů?

Pro zkoumání tématu práce je zvolen empiricko-analytický přístup, jenž umožňuje aplikování dvou základních metod, tj. deskripci a analýzu. Při užití deskriptivní metody slouží především primární dokumenty a základní informace o zkoumané problematice jako podklad pro následný rozbor. Vzhledem k normativnosti, jimiž se primární dokumenty obvykle vyznačují, a skutečné praxi vzájemného působení NATO a Ruska, je analýza doplněna užitím sekundární literatury.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se věnuje institucionálnímu mechanismu spolupráce NATO a Ruska, který je rozdělen na dvě období – 90. léta a institucionální rámec po roce 2000. Ačkoliv cílem práce není zabývat se chronologií vztahů od konce studené války, vývoj je v této kapitole stručně shrnut, aby aspekty současných vztahů byly zasazeny do širšího kontextu vývoje. Hlavní důraz je přitom kladen na Radu NATO-Rusko, která v současné době tvoří institucionální platformu pro vztahy NATO a Ruska. Součástí první kapitoly je také obecný přehled vztahů NATO a Ruska vycházející z pohledů některých významných politologů, zabývajících se NATO a Ruskem.

Druhá kapitola se věnuje vztahům NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce. Rusko-gruzínská válka ze srpna 2008 způsobila ve vztazích NATO a Ruska krizi. Na několik měsíců došlo k přerušení dialogu a spolupráce. Postupem času však byla tato krize překonána. V kapitole bude stručně nastíněna problematika rusko-gruzínského konfliktu. Analýza se pak zaměří na podstatu krize ve vztahu NATO

a Ruska a na faktory, které ovlivňovaly kroky NATO a Ruska při vypořádávání se s touto krizí. Výzkumná otázka druhé kapitoly zní: Jakými kroky byla řešena krize ve vztahu NATO a Ruska, která vyvrcholila rusko-gruzínskou válkou?

Ve třetí kapitole jsou analyzovány vybrané oblasti vzájemného působení NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce. Těchto oblastí byla celá řada a měly většinou bezpečnostně strategický charakter. Zmínky o těchto oblastech lze nalézt v primárních dokumentech NATO, Ruska a Rady NATO-Rusko. Jednalo se např. o proliferaci zbraní hromadného ničení, boj proti terorismu, pirátství, kyber obranu, protiraketovou obranu, rozšiřování NATO nebo Afghánistán.

Vzhledem k tématu a rozsahu práce jsou zvoleny celkem tři oblasti, které s sebou v souvislosti s krizí ve vztazích NATO a Ruska, jež vyvrcholila rusko-gruzínskou válkou nesly předpoklad, že dojde k posunům v politikách NATO a Ruska: otázka rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu, spolupráce a rozpory v protiraketové obraně a spolupráce v Afghánistánu formou usnadnění převozu zásob k misím NATO přes ruské území.

V době před rusko-gruzínskou válkou usilovaly Gruzie a Ukrajina o své začlenění do západních struktur. Rozvinuté diplomatické styky a spolupráce s NATO značily, že je možné tyto státy do Aliance přijmout. Ze strany Ruska však v otázce členství Gruzie a Ukrajiny není patrný posun od pozice z 90. let 20. století a rozšiřování NATO k jeho hranicím vnímá jako hrozbu. Rusko navíc považuje Gruzii a Ukrajinu, bývalé sovětské republiky, za oblasti, v nichž má své privilegované zájmy. Otázka rozšíření NATO o tyto země byla dlouhodobě oblastí, v níž se zájmy NATO a Ruska rozcházejí.

Protiraketovou obranu lze definovat jako „reakci na primární existenci hrozby raketového napadení, především prostřednictvím balistických raket dalekého dosahu, která má být veskrze defenzivním prostředkem“.¹ Po konci studené války se zvýšily možnosti šíření zbraní hromadného ničení a systémů, které je přenášejí. V euroatlantickém prostředí tak vznikla bezpečnostní výzva čelit hrozbě představované šířením balistických raket, která se pojí se snahami některých států získat jadernou zbraň. NATO a Rusko identifikovaly tuto hrozbu jako společnou a rozhodly se v oblasti protiraketové obrany spolupracovat. Jelikož je ale protiraketová obrana oblastí velmi komplexní, najdou se i otázky, v nichž NATO

¹ *Co je protiraketová obrana.* In: Ministerstvo obrany ČR, <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=7749> (19.6. 2012)

a Ruska nenachází shodu. Po rusko-gruzínské válce se proto nedalo jednoznačně odhadnout, jaký bude další vývoj této oblasti.

Analýza spolupráce v Afghánistánu je zařazena z důvodu, že se jedná o oblast, v níž se zájmy NATO i Ruska shodují a byla v ní rozvinuta spolupráce ještě před rusko-gruzínskou válkou. Předpoklady pro vývoj této spolupráce nebyly též po válce jednoznačné.

Cílem třetí kapitoly je nastínit celkovou diskuzi o těchto oblastech a zodpovědět výzkumnou otázku: Odražila se krize ve vztahu NATO a Ruska, jež vyvrcholila rusko-gruzínskou válkou, v oblastech vzájemného působení NATO a Ruska?

Problematika současných vztahů NATO a Ruska, konkrétně tedy období let 2008 – 2012, je u českých autorů dosud málo probádaným tématem, proto je v práci odkazováno převážně na zahraniční zdroje. Aktuálnost tématu je také důvodem, proč není v práci čerpáno z příliš monografií. Bylo s nimi pracováno převážně v části teoretického ukotvení celého tématu. Na tomto místě je třeba jmenovat knihu Jeffreyho Mankoffa *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*, v níž se autor zabývá vývojem ruské zahraniční politiky od konce studené války. V práci byla využita hlavně kapitola *Europe: Between Integration and Confrontation*, která skrze kvalitní analýzu pokrývá mimo jiné vývoj interakce NATO a Ruska po studené válce. Vzhledem k vydání publikace v roce 2009 je v knize zmíněna rusko-gruzínská válka, tudíž byla pro práci přínosná také svou aktuálností. Další významnou publikací byla kniha kanadského politologa Vincenta Pouliota *International Security in Practice*. Autor se touto knihou snažil přispět do teoretické literatury o mezinárodní bezpečnosti a zároveň se v ní empiricky zaměřil na rusko-atlantické bezpečnostní vztahy po studené válce. Pro práci byla především přínosná kapitola *The logic of practicality at the NATO-Russia Council*, jejíž závěry jsou založeny na rozhovorech prováděných v roce 2006 s úředníky v Moskvě, Bruselu, Washingtonu a dalších s cílem přiblížit diplomacii rusko-atlantických vztahů z pohledu těch, kteří ji praktikují.

Práce čerpá z mnoha textů zpracovaných odborníky z několika renomovaných institutů a think tanků. K nejvýznamnějším patří text instituce Center for Strategic and International Studies od Janusze Bugajského, renomovaného analytika globálních trendů a politicko bezpečnostních záležitostí euroatlantického a euroasijského regionu, *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests*

in the Wilder Europe. V části textu nazvané *NATO-Russia: Cooperative Adversaries* podrobně analyzuje vztahy NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce a zmiňuje hlavní oblasti interakce těchto dvou aktérů, čímž vystihuje podstatu jejich současných vztahů. Dále byl přínosný text *Central Asian Security Trends: Views from Europe and Russia* editovaný Stephenem J. Blankem, expertem na sovětský blok a bývalý sovětský svět od roku 1989, ze Strategic Studies Institute. V tomto textu jsou mimo jiné vystiženy zájmy a politiky Ruska v Afghánistánu, což bylo velmi přínosné pro analýzu oblasti spolupráce NATO a Ruska v Afghánistánu v této práci. Carnegie Endowment je prvním celosvětovým think tankem, v němž působí mnoho expertů na mezinárodní vztahy i ekonomické otázky. Hlavním představitelem je Dmitri Trenin z jehož textů *Afghanistan: A view from Moscow* nebo *Russia in Mid-2011* bylo v práci čerpáno. Trenin se v nich obecně zabývá předpoklady spolupráce NATO a Ruska, stejně jako faktory, které brání jejímu prohlubování.

Z velké části se tato práce opírá o poznatky odborníků na mezinárodní vztahy, publikovaných ve vědeckých periodících. Pro zpracování tématu práce bylo zásadní periodikum *European Security*, v němž bývají publikovány kritické analýzy politik a vývoje evropských států a jejich vztahů s širším světem. Jsou v něm prezentovány i neevropské pohledy na Evropu v globálním kontextu. Konkrétně bylo v práci čerpáno například z textu amerického politologa zaměřujícího se na transatlantické vztahy Arthura R. Rachwalda *A „reset“ of NATO-Russia Relations: real or imaginary?* V souvislosti s obnovením vztahů NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce autor v textu tvrdí, že tito aktéři sice budou nadále omezeně spolupracovat, ale ke skutečnému resetu dojde, až Rusko změní své politické a strategické priority. Dalším významným periodikem byl *Survival*, v němž jsou analyzovány mezinárodní a strategické záležitosti. V práci bylo čerpáno z textů, na nichž se podílela významná analytička z Mezinárodního institutu pro strategická studia Oksana Antonenko. Například text *Rebooting NATO-Russia Relations* v němž shrnuje historii vztahů NATO a Ruska a předkládá perspektivu budoucího vztahu, založeného na spolupráci. V práci je čerpáno také z několika textů českého analytika působícího v Asociaci pro mezinárodní otázky Jakuba Kulhánka, který aktivně publikuje i v řadě zahraničních periodik. Práce se také opírá o primární zdroje. Jedná se hlavně o oficiální dokumenty NATO, Rady NATO-Rusko a prohlášení významných osob NATO a Ruska.

1. Teoretické ukotvení

Od pádu Berlínské zdi, který znamenal konec ideologického a politického rozdělení Evropy, se vztahy NATO-Rusko postupně rozvíjely v partnerství, založené na společných zájmech a stálém dialogu. Partnerství se rozvíjelo v institucionálním rámci, který přispěl ke konsolidaci vztahů NATO a Ruska.

Cílem této kapitoly je představit institucionální rámec vztahů NATO a Ruska a jeho vývoj. Zařazení krátké podkapitoly o vztazích NATO a Ruska z pohledu jak západních, tak i ruských analytiků, má za cíl nastínit obecnou podstatu vztahů NATO a Ruska v čase.

1.1 Institucionální mechanismus spolupráce NATO a Ruska v 90. letech 20. století

Po konci studené války se vedle politických změn vytvořily v euroatlantickém prostoru podmínky pro vzestup nových bezpečnostních výzev. Pro Severoatlantickou alianci začala hrát klíčovou roli politika rozvíjení partnerství s velkým počtem nečlenských zemí. Tato politika NATO i dnes stojí na předpokladu, že podporováním politického dialogu a spolupráce v široké škále oblastí se vytváří různé formy partnerství, které přispívají k budování kultury euroatlantické bezpečnosti. Ta je charakterizována silným odhodláním aplikovat mezinárodní spolupráci na úkoly, skrze něž se snaží vypořádat s kritickými bezpečnostními výzvami uvnitř i vně euroatlantického společenství.²

Politický rámec pro vztahy s partnerskými zeměmi představovala Euroatlantická rada partnerství, jejímž cílem bylo sloužit jako fórum politické výměny názorů mezi všemi partnerskými státy.³ Každé zemi bylo navíc umožněno vybudovat individuální vztah s Aliancí skrze Partnerství pro mír – program bilaterální praktické spolupráce, ze které si partneři mohly vybrat aktivity podle svých vlastních priorit.⁴

Rozvinutí partnerství a spolupráce s Ruskem považovalo NATO po skončení studené války za prioritu. Přejít ke snahám dosáhnout určitého smíru

² *NATO Handbook*. Brussels, NATO Public Diplomacy Division 2006, s. 193.

³ Dnes je v této radě 28 členů NATO a 22 partnerských zemí, viz. The Euro-Atlantic Partnership Council http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49276.htm

⁴ *NATO Handbook*. Brussels, NATO Public Diplomacy Division 2006, s. 197-200.

po vybudovaném nepřátelství mezi NATO a Sovětským svazem během dekád vzájemného soupeření byl na počátku 90. let usnadněn postojem tehdejšího ruského prezidenta Borise Jelcina a ministra zahraničních věcí Andreje Kozyreva. Byli přesvědčeni, že s koncem studené války již NATO pro Rusko nepředstavuje hrozbu a že NATO nebude usilovat o rozšíření, aby vyplnilo mocenské vakuum vyplývající z rozpadu Sovětského svazu.⁵ Díky tomuto postoji mohlo NATO postupně rozvinout s Ruskem speciální vztahy. Spolupráce byla budována na mnoha aktivitách a mechanismech rozvinutých v rámci zmíněných pilířů Euroatlantické rady partnerství a Partnerství pro mír⁶.

Prvním krokem k institucionalizaci vztahů NATO a Ruska byl v květnu 1997 podpis Zakládajícího aktu vzájemných vztahů, spolupráce a bezpečnosti mezi a Ruskou federací, v němž byl vyjádřen společný cíl „budovat trvalý mír v euroatlantickém prostoru na principech demokracie a kooperační bezpečnosti“ a také „překonat známky dřívější konfrontace a soupeření, a posílit vzájemnou důvěru a spolupráci“.^{7 8}

Zakládající akt vzájemných vztahů stanovil jako fórum pro konzultace a spolupráci Stálou společnou radu NATO-Rusko (PJC)⁹, která tvořila hlavní komunikační kanál mezi Moskvou a Bruselem. Již necelé dva roky po jejím založení se ovšem projevila neschopnost partnerů překonat rozpory v některých otázkách. V březnu roku 1999 učinilo NATO dva kroky, které Rusko vnímalo jako novou geopolitickou výzvu. S cílem ukončit probíhající etnické čistky v bývalé Jugoslávii zahájilo NATO vzdušnou kampaň v Kosovu, s níž Rusko nesouhlasilo.¹⁰ Druhým významným krokem bylo přijetí tří nových členů – České republiky, Maďarska a Polska. Tato situace z pohledu Ruska signalizovala agresivní politiku západní vojenské aliance a přibližování se k ruským hranicím skrze rozšíření do zemí,

⁵ Mankoff, Jeffrey: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009, s. 164.

⁶ K Partnerství pro mír se Rusko připojilo v roce 1994.

⁷ *Zakládající akt vzájemných vztahů, spolupráce a bezpečnosti mezi NATO a Ruskou federací*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm (20.12. 2012)

Závazek budovat stabilní, mírovou a nerozdělenou Evropu měl být rozvíjen na základě společného zájmu trvalého rovného partnerství. Za důležitý faktor, který napomohl této transformaci, vzdálené studenovělečné logice vztahů, je považována operační spolupráce ve složitých podmínkách prostoru na Balkáně v roce 1996, kdy NATO vedlo peacekeepingovou operaci v Bosně a Hercegovině. Silám NATO přispělo Rusko vojenskými jednotkami a logistickou podporou. Utužila se tak vzájemná důvěra, což posílilo politickou vůli přenést spolupráci mezi NATO a Ruskem na další úroveň.

⁹ z angl. The Permanent Joint Council

¹⁰ *NATO's role in relation to the conflict in Kosovo*. In: NATO, <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> (20.6. 2012)

kteře ještě před deseti lety byly satelity Sovětského svazu.¹¹ Rozšiřování NATO na východ zůstává i dnes oblastí rozporu mezi NATO a Ruskem.

V té době se Rusko rozhodlo přehodnotit celou svou politiku vůči Alianci a přerušilo svoji účast v PJC.¹² Kromě zmíněné politiky NATO nebylo Rusko spokojeno s procedurou jednání v Radě, která fungovala ve formátu 16+1.¹³ Členové NATO projednávali a usnášeli se na rozhodnutí dříve, než byla záležitost předložena Rusku. Tato procedura nutila Moskvu akceptovat sérii rozhodnutí nechávala jen malý prostor pro jejich ovlivnění.¹⁴ Především na straně Ruska se pak objevovala kontroverze, zda mu PJC měla dát pouze šanci vyjádřit názor na politiku NATO, která již byla rozhodnuta, nebo veto nad akcemi Aliance předtím, než budou uskutečněny.¹⁵

Činnost a fungování PJC po dobu její dvouleté existence silně ovlivňoval postoj Ruska k politikám NATO. Vzdušná kampaň v Kosovu a rozšíření NATO na východ nebyly pro Rusko vítanými kroky. Navíc v Radě neměl hlas Ruska takovou váhu, jakou by si představovalo.

1.2 Institucionální mechanismus spolupráce po roce 2000

Útoky z 11. září a sestavení nové mezinárodní protiteroristické koalice s Ruskem jako jejím významným hráčem¹⁶ umožnilo opětovné srovnání poškozených vztahů Ruska a Západu/NATO. Válka proti terorismu¹⁷ vedená Spojenými státy a především její dimenze ve střední Asii vyžadovala jistou formu spolupráce s Ruskem. V té době již mělo NATO za sebou první vlnu rozšíření do bývalého sovětského prostoru a modernizaci svých vojenských kapacit, tedy záležitostí, které na Rusko působily silně provokativně. Ruský prezident Vladimir Putin, který byl zastáncem spolupráce širokého rozsahu v Afghánistánu

¹¹ Godzimirski, Jakub M.: Russia and NATO: community of values or community of interests? In: Hedenskog Jakob et al. (Eds.): Russia as a Great Power. New York, Routledge 2005, s. 64.

¹² NATO Handbook. Brussels, NATO Public Diplomacy Division 2006, s. 210.

¹³ 16 tehdejších členů NATO + Rusko

¹⁴ Mankoff, J.: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009, s. 169.

¹⁵ Bosworth, Kara: *The Effect of 11 September on Russia-NATO Relations*. Perspectives on European Politics and Society 3, 2002, č. 3, s. 371. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

¹⁶ Valášek, Tomáš: *The Agenda Before NATO and Russia*. Demokratizatsiya 10, 2002, 4, s. 528. http://elliott.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/10-4_Valasek.PDF (23.6. 2012)

¹⁷ z angl. The War on Terror; fráze byla poprvé užita Georgem W. Bushem; jedná se o kampaň boje proti terorismu vedenou Spojenými státy a jejich spojenci po útocích z 11. září 2001

a dalších oblastech, se snažil zvládnout toto napětí tím, že hlasitě bagatelizoval dopad rozšíření NATO na bezpečnost Ruska. Tato strategie měla učinit Rusko nepostradatelným partnerem pro Západ.¹⁸ Svou podporou Spojeným státům si Putin alespoň zpočátku důvěru a podporu Západu získal. Podle Celeste Wallandera¹⁹ umožnilo 11. září Putinovy dále rozvinout jeho cíl zahraniční politiky prohloubit styky se Západem.²⁰ Úspěch protiteroristické koalice rozběhl snahy nalézt nové uspořádání a nové oblasti pro spolupráci NATO a Ruska.

K opětovnému navázání styků došlo založením Rady NATO-Rusko (NRC)²¹ v roce 2002. Podle odborníka na mezinárodní vztahy Tuomase Forsberga měla NRC symbolicky ukončit konfrontaci mezi Ruskem a Západem kolem NATO.²² Tím měla začít nová kapitola vztahů NATO a Ruska. Rada byla navržena jako náhrada PJC, jež byla vnímána jako instituce pro spolupráci, která selhala v tom, že nebyla dána dostatečná váha zájmům Ruska. NRC nesla v sobě potenciál dát Moskvě teoreticky větší stupeň vlivu na Alianci. Moskva se měla od té doby zapojit do porad NATO od jejich počátku a ne až poté, co Aliance dospěla ke konsenzuálnímu rozhodnutí.²³ Ke společnému rozhodnutí NATO nemělo dojít před schůzemi NRC, aby NATO a Rusko pracovali jako „rovnocenní partneři v oblastech společného zájmu“²⁴, tedy ve formátu „20“, a ne „19+1“.

Rusko vytvořilo post vyslance při NATO, který se měsíčně účastnil schůzek rady. Skrze jeho osobu se Rusko zapojilo do všech fází procesu vyjednávání, ačkoliv bez způsobilosti vetovat rozhodnutí, která byla přijata všemi členskými státy NATO.²⁵ Ty si tímto zachovaly právo, že se v praxi mohla NATO

¹⁸ Mankoff, J.: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009, s. 164.

¹⁹ americký expert na mezinárodní vztahy; napsal článek *Security Cooperation, Russia and NATO* (2001)

²⁰ citováno z: Kulhánek, Jakub: Putin's Foreign Policy and the Founding of the NATO-Russia Council. *Central European Journal of International and Security Studies* 3, 2009, 1, s. 146. <http://www.amo.cz/publikace/putins-foreign-policy-and-the-founding-of-the-nato-russia-council-.html> (23.6. 2012)

²¹ z angl. The NATO-Russia Council.

²² Forsberg, Tuomas. *Russia's Relationship with NATO: A Qualitative Change or Old Wine in New Bottles?* *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 21, 2005, 3, s. 332. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

²³ Valášek, Tomáš. *The Agenda Before NATO and Russia*. *Demokratizatsiya* 10, 2002, 4, s. 528. http://elliott.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/10-4_Valasek.PDF (23.6. 2012)

²⁴ *NATO-Russia Relations*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19572.htm (23.6. 2012)

²⁵ Mankoff, J.: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009, s. 169.

vždy vrátit k formátu, kdy bude jednat samostatně, mimo novou radu.²⁶ V tomto smyslu byl tedy rozdíl mezi PJC a NRC spíše symbolický než reálný.

Navíc i agenda NRC „nadále zintenzivňovat spolupráci v oblastech boje proti terorismu, krizového managementu, šíření zbraní, kontrole zbraní s opatřeními budujícími důvěru, protiraketové obrany bojiště, pátrání a záchranu v moři, vzájemné vojenské spolupráce v civilních krizích“,²⁷ se příliš nelišila od té v PJC. Podle pozorovatelů však ve srovnání s PJC došlo ke kvalitativní změně ve způsobu, jakým zástupci Ruska a NATO spolu jednali v rámci NRC.²⁸ Forsberg to vystihuje tvrzením: „Nejenže strany chtěly omezit poškození (vztahů), ale chtěly i dosáhnout něčeho společně.“²⁹ Partnerství NATO a Ruska si tak uchovalo předpoklady pro svůj další rozvoj.

Spolupráce Ruska s NATO formou členství v Partnerství pro mír od roku 1994, podpis Zakládajícího aktu vzájemných vztahů, spolupráce a bezpečnosti v roce 1997 a vznik Rady NATO-Rusko v roce 2002 dokládá, že studenoválečné nepřátelství bylo nahrazeno spoluprací a vzájemným závazkem budovat mírové vztahy v Evropě. Vzhledem k výskytu pesimistických hodnocení struktury této spolupráce (především posledně jmenované NRC), že nevyprodukovala významné navázání přátelských styků ve smyslu překonání studenoválečného odkazu vzájemného vnímání nebo rozvoje společného posuzování hrozeb a kapacit k vypořádání se s nimi,³⁰ nelze zveličovat pozitivní přínos těchto institucí pro vztahy NATO a Ruska. Podle Moskvy se všechny tyto politické a institucionální dohody konaly, když Rusko bylo slabé a neschopné se uplatnit. Ačkoliv NATO udělilo Rusku speciální partnerský status a vytvořilo zvláštní fórum pro vedení vzájemných styků, nedostalo se Moskvě jakéhokoli hmatatelného nástroje,

²⁶ Kulhánek, J.: *Putin's Foreign Policy and the Founding of the NATO-Russia Council*. Central European Journal of International and Security Studies. 3, 2009, č. 1, s. 146. <http://www.amo.cz/publikace/putins-foreign-policy-and-the-founding-of-the-nato-russia-council-.html> (23.6. 2012).

²⁷ *NATO-Russia Relations*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19572.htm (23.6. 2012)

²⁸ Mankoff, J.: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009, s. 169.

²⁹ Forsberg, Tuomas. *Russia's Relationship with NATO: A Qualitative Change or Old Wine in New Bottles?* Journal of Communist Studies and Transition Politics 21, 2005, č. 3, s. 342. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

³⁰ Antonenko, Oksana - Giegerich, Bastian: *Rebooting NATO-Russia Relations*. Survival. 51, 2009, č. 2, s. 13. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

kterým by zabránila politickému a vojenskému jednání NATO, s nímž nesouhlasí.³¹ Jak ale bylo zmíněno výše, vytvoření NRC a post stálého vyslance Ruska při NATO přinesly kvalitativní změnu komunikaci mezi oběma aktéry. Dostavily se i úspěchy a to nejzřetelněji v oblasti boje proti terorismu.

Formalizované dohody NATO a Ruska byly v prvních letech nového tisíciletí stále vystaveny limitům, které bránily stabilnímu partnerství. Kanadský politolog Vincent Pouliot na základě svého výzkumu, který prováděl v NRC v roce 2006, tvrdí, že mezi NATO a Ruskem byla stále patrná latentní nedůvěra o vzájemných úmyslech obou aktérů a zmiňuje čtyři hlavní zdroje této nedůvěry v NRC: 1) Nedůvěra je nedílnou součástí celkového vojenského stavu plánovat a být připraven na nejhorší rizika a scénář. 2) Po dekadách studenové války konfrontace jsou stále patrné stopy trvající rivality, význačné především pro bezpečnostní odborníky ze zemí východní Evropy. 3) Současná nedůvěra je ve skutečnosti mnohem silnější než během 90. let a je výsledkem interakcí po studené válce. Ze strany NATO jsou to úspěšná rozšíření na východ, které Rusko považovalo za své nepřímé ohrožení, a intervence NATO v Kosovu. Ze strany Ruska to byla čečenská válka a uplatňování agresivní politiky vůči svým sousedům Ukrajině, Bělorusku a Moldavsku. Do posledně jmenované a do Gruzie navíc Rusko umístilo své vojenské jednotky. 4) Dvanáct bývalých sovětských satelitů se stalo novými členy NATO.³²

Také odborníci na mezinárodní vztahy a bezpečnostní témata Oksana Antonenko a Bastian Giegerich napovažují formalizované vztahy NATO za bezproblémové: „Členové NATO očekávali, že čím více budou mluvit s Rusy, skrze Radu NATO-Rusko nebo mimořádné schůze a pracovní skupiny, tím více se rozvine vzájemné porozumění. NATO se snažilo obklopit Rusko těsnou sítí dialogů, schůzek a výmen ve víře, že tím bude transformováno a ovlivněno chování Ruska a jeho vnímání NATO s jejími bezpečnostními zájmy. Zdá se však, že institucionalizace vztahu málo změnila základní domněnky.³³ Právě vývoj, který následoval po srpnových událostech roku 2008, považují Antonenko

³¹ Rachwald, Arthur R.: *A 'reset' of NATO-Russia relations: real or imaginary?* European Security 20, 2011, č. 1, pp. 120. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

³² Pouliot, Vincent: *International Security in Practice. The Politics of NATO-Russia Diplomacy*. New York, Cambridge University Press 2010, s. 104-111.

³³ Antonenko, O. - Giegerich, B.: *Rebooting NATO-Russia Relations*. Survival. 51, 2009, č. 2, s. 16. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

a Giegerich za důsledek nerealistických očekávání, na nichž bylo partnerství NATO a Ruska vybudováno.

1.3 Přehled vztahů NATO a Ruska; názory vybraných analytiků

Vztahy NATO a Ruska jsou zkoumány a analyzovány velkým množstvím odborníků, politiků a novinářů. Různé pohledy a přístupy přinášejí různé závěry o celkové podstatě těchto vztahů. Pro účely této práce budou na tomto místě představeny pohledy, které obecně zmiňují dřívější i současné trendy ve vztazích NATO a Ruska. Vzhledem k již zmíněné skutečnosti, že pro NATO je politika rozvíjení partnerství s nečlenskými zeměmi klíčová, se tato podkapitola zaměří na argumenty, které vedou ke spolupráci s Aliancí Rusko.

Odborníci na mezinárodní vztahy Stephen White a Roy Allison, vypracovali v roce 2006 text *NATO: The View From the East*, v němž tvrdí, že obtíže Ruska vymanit se z minulosti studené války a obavám o svůj status, rovnost a geopolitické záležitosti plynoucí z rozšíření NATO, nezabránily rozvoji celkem širokého rámce institucionalizovaných vztahů mezi oběma stranami.³⁴

Tuomas Forsberg, profesor mezinárodních vztahů na univerzitě v Helsinkách, se zabýval vztahem Ruska a NATO ve svém článku *Russia's Relationship with NATO: A Qualitative Change or Old Wine in New Bottles?* z roku 2005. Došel k závěru, že vztahy NATO a Ruska se obecně od konce studené války zlepšily. Podle Forsberga NATO původně selhalo při svých pokusech spojit se s Ruskem a provozovat trvalé strategické partnerství. Autor tvrdil, že díky těmto nezdařeným pokusům nebyla možnost strategické spolupráce velká, ale předvídal, že Rusko dá v budoucnu přednost spolupráci před konfrontací.³⁵

Gennady Evstafiev, bývalý ruský diplomat, působící v současné době v Centru pro politická studia v Rusku, vidí vztahy NATO a Ruska následovně: „Sovětský svaz a NATO byly ideologickými protivníky; konfrontovaly se ve vojenské, hospodářské a politické sféře. Dnes je situace jiná. Nemáme žádné zásadní strategické rozpory s NATO. Naše taktické rozpory se týkají budování

³⁴ White, Stephen - Allison, Roy: *NATO: The view from the East*. European Security 15, 2006, č. 2, pp. 167. www.tandfonline.com (20.5. 2012)

³⁵ Forsberg, Tuomas. *Russia's Relationship with NATO: A Qualitative Change or Old Wine in New Bottles?* Journal of Communist Studies and Transition Politics 21, 2005, č. 3, s. 332. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

bezpečnosti v Evropě. (...) Můžeme pokračovat v hádkách, ale tím bychom nic nezískali a nebylo by to užitek ani pro náš národ, ani pro naše sousedy ve Společenství nezávislých států. Měli bychom hledat způsoby spolupráce.“³⁶

Profesor prestižní Moskvevské státní univerzity mezinárodních vztahů Andrej Zagorsky o současném vztahu Ruska vůči NATO konstatoval: „Pro Rusko je důležité vidět moderní NATO a ne Alianci minulosti. Skutečností je, že v Evropě nejsou žádné významné problémy pokud jde o bezpečnost. Ale NATO je dnes důležitější jako globální hráč. NATO se svým zaměřením přesouvá k Afghánistánu, do určité míry k Iráku apod. Takže jestliže dnes mluvíme o globální bezpečnosti, ne té evropské, vidíme jak rozchod v pozicích Ruska a NATO, tak i sbíhavost zájmů zároveň, sbíhavost pozic a cílů. NATO nám nejenom pomáhá řešit naše vážné problémy. Máme velmi dobrou interakci s Aliancí v mnoha záležitostech.“³⁷

James Sherr, významný britský politolog a expert na otázky obrany, je představitelem opatrného přístupu vůči Rusku, když srovnává jeho současný vztah se Západem se vztahem za studené války: „Studená válka byla ideologickou, vojenskou a globální konfrontací. Rusko je agresivně ideologické pokud jde o jeho suverenitu, ale v jiných ohledech je cynicky „pragmatické“. (...) Pro mnoho globálních záležitostí má Rusko potenciál být umožňovatelem nebo překazitelem a chce, abychom to věděli. Přece jen hlavní priority Ruska zůstávají regionální; hlavní globální hrozby Západu vycházejí odjinud.“³⁸

Sergej Karaganov, ruský politolog a bývalý poradce prezidentů Borise Jelcina a Vladimira Putina, straní dobrým vztahům s NATO. Jeho logika se však liší od té jeho krajanů Evstafieva a Zagorského a spíše v ní lze vyzorovat „pragmatismus“ o němž se zmiňuje Sherr. Karaganov tvrdí: „Rusko získává z dobrých vztahů s NATO, protože takové vztahy, i dokonce se slábnoucím Západem, posilují jeho globální pozice – stejným způsobem jako jsou posilovány přátelskými vztahy se stoupající Čínou, která je de facto rivalem Západu. Dále tím, že je Rusko dárce politiké legitimacy NATO, spojeného tranzitu do a z Afghánistánu, si buduje své trumfovací karty ve vztahu ke Spojeným státům a Evropě. Pro jeho partnery bude těžké vzdát se těchto vztahů a této nové legitimacy.

³⁶ *Russia, NATO and Global Security*. Security Index: A Russian Journal on International Security 15, 2009, 2, s. 70. www.tandfonline.com (20.5. 2012)

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Sherr, James: *Russia and the West: A Reassessment*. In: Defence Academy of the United Kingdom. <http://www.da.mod.uk/colleges/arag/document-listings/monographs/Shrivenham%20Paper%206.pdf/view>

Pro Rusko je hlavně důležité udržet si svůj status, když politická moc třetí největší světové velmoci (Číny, pozn. autorky) a jiných zdrojů jejího vlivu je malý.³⁹

³⁹ Karaganov, Sergei: *NATO's Emphasis on Russia*. Russia in Global Affairs.
<http://eng.globalaffairs.ru/pubcol/NATOs-Emphasis-on-Russia-15074> (24.6. 2012)

2. Vývoj vztahů NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce

Při krizi, jež vyvrcholila v důsledku rusko-gruzínské války v srpnu 2008, projevíly existující instituce pro vztahy NATO a Ruska svou nefunkčnost pro nalezení společného řešení. Činnost nejvýraznějšího orgánu, tj. Rady NATO-Rusko, byla přerušena. Krize však nakonec trvala jen několik měsíců, neboť NATO a Rusko si byly vědomy existence společných zájmů a hrozeb, které byly hlavním motivem návratu ke spolupráci. Tato kapitola si klade výzkumnou otázku: Jakými kroky byla řešena krize ve vztahu NATO a Ruska, která vyvrcholila rusko-gruzínskou válkou?

2.1 Rusko-gruzínská válka: pozadí a průběh konfliktu

Předmětem války mezi Gruzii a Ruskem byla kontrola nad územím Abcházie a Jižní Osetie – dvou separatistických regionů, které jsou de facto politicky zastoupeny Ruskem, ale zároveň jsou považovány Gruzii (s podporou Západu) za legitimní součást jejího území. Abcházie a Jižní Osetie patří mezi oblasti tzv. zamrzlých konfliktů. Etnopolitické konflikty zůstávaly po celá 90. léta ve stavu *ani válka, ani mír*. Platila tam zásada *kontrolované nestability*, která určovala politiku Moskvy v konfliktních oblastech. Moskva měla pod kontrolou, že nepropuknou nové boje, které nejsou v zájmu Ruska a zároveň nedojde k úplnému vyřešení stávajícího konfliktu. Jeho existence totiž znamenala (a stále znamená) účinnou páku proti jakýmkoli snahám bývalých sovětských republik na Kavkaze vykonávat zahraniční politiku, která není v souladu se zahraničně politickými prioritami Ruska.⁴⁰

S příchodem prezidenta Mikhaila Saakashviliho v roce 2003 byla zahájena nová politika Tbilisi, jejímž cílem bylo obnovení teritoriální integrity Gruzie. Jedním z nástrojů této politiky se stalo zvýšení počtu vojenských jednotek v Jižní Osetii, což vedlo od roku 2004 k výrazné eskalaci bezpečnostní situace a opakovaným narušením příměří.⁴¹ Na přelomu jara a léta 2008 se počet

⁴⁰ Veselý, Luboš a kol.: *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?* In: AMO, <http://www.amo.cz/publikace/policy-paper-408-ruska-valka-v-gruzii-jak-dal.html> (24.6. 2012)

⁴¹ Jentzsch, Greg. *What are the main causes of conflict in South Ossetia and how can they best be addressed to promote lasting peace*. The BSIS Journal of International Studies 6, 2009, s. 4. <http://www.kent.ac.uk/brussels/journal/documents/2009/Jentzsch%202009.pdf>

ojedinělých střetnutí na území obou odtrženeckých regionů zvýšil.⁴² Dalším nástrojem bylo úspěšné lobování o politickou podporu Západu, především v otázce kandidatury na členství v NATO.⁴³ Gruzínské akce v konfliktních zónách a rozhodná prozápadní orientace nové vlády v Tbilisi zapříčinily, že se mnohem jasněji začala rýsovat rovina konfliktu mezi Tbilisi a Moskvou.

Rusko-gruzínské vztahy byly ovlivňovány také vnějšími faktory. Po tzv. barevných revolucích v Gruzii (2003) a na Ukrajině (2004) se dostali v těchto zemích k moci prozápadně orientované vlády, což bylo pro NATO vítaným vývojem a členské státy vyjádřily novým vládám svou podporu. Na Rusko tento postoj působil jako urážka a situaci vnímal jako dominanci politik Západu.⁴⁴ Plány NATO rozšiřovat se dále na východ patřily mezi další významné faktory. Podle Pouliota je nezbytné spojovat válku v Gruzii právě s otázkou rozšíření NATO.⁴⁵ ⁴⁶ Prohlášení nezávislosti Kosova Západem přispělo k dalšímu zhoršení vztahů s Moskvou. Ta nezávislost Kosova vnímá jako precedens a kalkulaci zájmů Západu bez přihlídnutí k zájmům Ruska.⁴⁷

K eskalaci napětí na jižním Kavkaze došlo 7. srpna 2008 vypuknutím otevřeného konfliktu mezi Gruzii a jejím odtrženeckým regionem Jižní Osetií. Rusko reagovalo vojenskou intervencí na území Gruzie vně zón konfliktů, což vedlo k přímé vojenské konfrontaci mezi Tbilisi a Moskvou. Základní motivace Moskvy zachovat si vliv v konfliktních oblastech pomocí kontrolované nestability tímto krokem nezanikla. Znamenal ale, že za určitých okolností je možné ji sledovat i formou ozbrojené konfrontace. Při krizi na jižním Kavkaze zasáhlo Rusko vojensky na podporu jedné ze stran konfliktu poprvé. Možnost vojenského zásahu v zónách konfliktu Moskva tradičně ospravedlňovala svým mandátem garanta

⁴² Boesen, Henrik - Larsen, Lindbo: *The Russian-Georgian War and Beyond: towards a European Great Power Concert*. In: Danish Institute for International Studies. www.diis.dk (20.6. 2012)

⁴³ Veselý, Luboš a kol.: *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?* In: AMO, <http://www.amo.cz/publikace/policy-paper-408-ruska-valka-v-gruzii-jak-dal.html> (24.6. 2012)

⁴⁴ Ratti, Luca. *Back to the future?* International Journal. 64, 2009, 2, s. 414. www.tandfonline.com (10.5. 2011)

⁴⁵ Pouliot, Vincent: *International Security in Practice. The Politics of NATO-Russia Diplomacy*. New York, Cambridge University Press 2010, s. 223.

⁴⁶ Otázka rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu viz. kapitola 3.

⁴⁷ Sokov, Nikolai: *The Political and Legal Parametres of Russian Decisionmaking on Abkhazia and South Ossetia*. In: George Washington University, http://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/pepm_006.pdf (20.6. 2012)

příměří mezi stranami konfliktu a nutností chránit ruské občany žijící na území odtrženeckých republik.⁴⁸

U této krize však Moskva argumentovala odpovědí západní politiky ve vztahu ke Kosovu. Svůj útok na Gruzii vysvětlovala nezbytností ochránit etnické Osetince od Gruzinci prováděné genocidy.⁴⁹ Legitimní ruské zájmy ovšem zpochybňuje jednoznačná agrese, která se projevila útoky na cíle na území Gruzie, které se samotným konfliktem nemají nic společného, preventivním otevřením druhé fronty v Abcházii a vniknutím ruských vojsk podporovaných vojenským letectvem hluboko na území Gruzie. Zdálo se, že tyto kroky měly vést Gruzii k destabilizaci.⁵⁰

Oficiálně válka trvala pět dní. Hlavním zprostředkovatelem příměří se stala Evropská unie. Francouzským prezidentem Nicolasem Sarkozym, který v té době vykonával evropské předsednictví⁵¹, byla sjednána dohoda o ukončení agresivních akcí v podobě šestibodového plánu o příměří, s nímž Rusko i Gruzie souhlasily.⁵² Podstatou plánu bylo vrátit se ke stavu, který panoval 6. srpna.

2.1.1 Reakce NATO na jednání Ruska v rusko-gruzínském konfliktu

12. srpna 2008 byla svolána mimořádná schůze Severoatlantické rady o situaci v Gruzii. Velvyslanci NATO vyjádřily svou silnou podporu úsilím Evropské unie a Organizace bezpečnosti a spolupráce v Evropě o dosažení okamžitého ukončení násilí. Zároveň odsoudili neúměrné užití síly Ruska. Zdůraznili svoji podporu Gruzii v otázce její suverenity a územní integrity a naléhali na Rusko, aby je respektovala.⁵³ Část bodů plánu o příměří – přístup k humanitární pomoci, stažení gruzínských jednotek – se naplnila samotným zastavením bojů. Navzdory plánu však ruské síly pokračovaly s vojenskými operacemi.

⁴⁸ Veselý, Luboš a kol.: *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?* In: AMO, <http://www.amo.cz/publikace/policy-paper-408-ruska-valka-v-gruzii-jak-dal.html> (24.6. 2012)

⁴⁹ Allison, Roy. *Russia resurgent? Moscow's campaign to ,coerce Georgia to peace'*. *International Affairs* 84, 2008, č. 6, s. 1152. <http://onlinelibrary.wiley.com/> (23.6. 2012)

⁵⁰ Veselý, Luboš a kol.: *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?* In: AMO, <http://www.amo.cz/publikace/policy-paper-408-ruska-valka-v-gruzii-jak-dal.html> (24.6. 2012)

⁵¹ *ue2008.fr*, <http://www.eu2008.fr/PFUE/lang/en/accueil.html>

⁵² *Russia vs. Georgia: The Fallout. Europe Report No. 195*. In: International Crisis Group, http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/195_russia_vs_georgia_the_fallout.ashx

⁵³ *North Atlantic Council discusses situation in Georgia*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_43416.htm?selectedLocale=en

Události léta 2008 donutily země NATO zvážit jejich strategické možnosti pro reakci na vzniklou situaci na jižním Kavkaze. Co se týče války v Gruzii a odpovědi ruským akcím, mezi členy Aliance nebyla jednotná pozice. Ukázalo se, že ne všichni členové NATO sdílí pohled Spojených států na to, co představuje legitimní ruské zájmy. Podle Washingtonu měli sousedé Ruska právo provozovat euroatlantickou orientaci, včetně členství v NATO a EU. Berlín a Paříž naopak připustily právo Ruska dohlížet na bývalý sovětský prostor a že existují limity, kam až může Západ zajít ve svých akcích v této oblasti bez vyvolání ruské reakce, která by mohla ohrozit západní zájmy.⁵⁴ Spojené státy, Velká Británie, Finsko, Švédsko, Polsko, Estonsko, Litva a Lotyšsko patřily do ostře reagujícího tábora zemí, který požadoval potrestat Rusko za jeho roli ve válce. Poslední čtyři jmenované státy by tento požadavek bylo ochotno prosadit i s rizikem úplného přerušování komunikace s Ruskem.⁵⁵ Tento důrazný postoj pobaltských států lze vysvětlit tím, že ve srovnání s ostatními členskými zeměmi NATO jsou díky své historické zkušenosti a geografické poloze obzvláště citlivé na tlak z Ruska.⁵⁶ Na druhou stranu se vytvořila skupina, kterou nejsilněji zastupovalo Německo a jež se stavěla proti odcizování Ruska a zdůrazňovala vzájemné zájmy Evropy a Moskvy.⁵⁷

Po schůzce Severoatlantické rady na úrovni ministrů zahraničí 19. srpna bylo vydáno prohlášení, v němž se členové Aliance společně vyjádřili k Rusku:

„(...) Ruská vojenská akce byla nepřiměřená a rozporná ve své peacekeepingové roli, stejně jako neslučitelná s principy mírového řešení konfliktů, vytyčených v Helsinském závěrečném aktu, Zakládajícím aktu vztahů NATO-Rusko a Římské deklaraci. Aliance bere vážně v úvahu důsledky ruských akcí pro vztah NATO-Rusko. V roce 2002 jsme založili Radu NATO-Rusko, rámeček pro diskuzi s Ruskem, včetně otázek, které Alianci a Rusko rozdělují. Rozhodli jsme se, že nemůžeme pokračovat v jejím běžném fungování. Vyzýváme Moskvu, aby prokázala - slovem i činem – svůj trvajících závazek k principům, na nichž jsme se dohodli založit naše partnerství (...)“⁵⁸

⁵⁴ Rumer, Eugene - Stent, Angela. *Russia and the West*. Survival. 51, 2009, č. 2, s. 95. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

⁵⁵ Boesen, Henrik - Larsen, Lindbo: *The Russian-Georgian War and Beyond: towards a European Great Power Concert*. In: Danish Institute for International Studies, www.diis.dk (20.6. 2012)

⁵⁶ Bugajski, Janusz: *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. In: Centre for Strategic and International Studies, www.csis.org (20.6. 2012)

⁵⁷ Boesen, Henrik - Larsen, Lindbo: *The Russian-Georgian War and Beyond: towards a European Great Power Concert*. In: Danish Institute for International Studies, www.diis.dk (20.6. 2012)

⁵⁸ *Statement*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_29950.htm?selectedLocale=en (23.6. 2012)

Tímto prohlášením byla suspendována činnost NRC. V odpovědi na přerušení jednání ze strany NATO rozhodl ruský ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov zastavit vojenskou spolupráci s Aliancí, zatímco ruský prezident Dmitrij Medveděv použil ostré rétoriky, když připustil úplné utnutí svazku s NATO. Moskva suspendovala všechny peacekeepingové operace a cvičení s NATO a svou účast v programu Partnerství pro mír.^{59 60}

Rusko-gruzínská válka sama o sobě však nebyla příčinou krize ve vztahu NATO a Ruska. Byla spíše vyvrcholením dlouhodobého strategického nesouladu mezi těmito dvěma aktéry, kdy každá ze stran vyvozovala jiné závěryz událostí jako například již zmíněných barevných revolucí v Gruzii a na Ukrajině. Dalšími záležitostmi, které v době před válkou v Gruzii přispěly ke zhoršení vztahů NATO a Ruska bylo například uznání statusu nezávislosti Kosova západním mezinárodním společenstvím nebo plán o umístění obranných protiraketových zařízení v České republice a Polsku. I přes velkou vzdálenost od jednotného pohledu také na další témata (rozšíření NATO, Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě) hodnotil tehdejší generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer diskuze na půdě NRC probíhající od počátku roku 2008 jako otevřené.⁶¹ O napjaté situaci v Gruzii se jednalo již na jaře, tedy ještě předtím, než se začala více vyostřovat.

Krize v Gruzii ale odhalila dysfunkčnost spolupráce. Podle Antonenko a Giegericha neexistovaly žádné dostatečné mechanismy ani politická vůle jednat během rusko-gruzínského konfliktu efektivně.⁶² Co se týkalo možnosti vojenské konfrontace s Moskvou, tu nebyly Spojené státy a NATO připraveny riskovat.⁶³

Nejen NATO, ale i ostatní mezinárodní instituce nedokázaly předejít srpnové válce a následnému rozdělení Gruzie. Vzhledem k pravomoci veta Ruska v Radě bezpečnosti OSN nebyl tento orgán schopný zajistit řešení konfliktu. Evropská unie

⁵⁹ Haas, de Marcel: *NATO-Russia Relations after the Georgian Conflict*. In: Netherlands Institute of International Relations Clingendael, http://www.clingendael.nl/publications/2009/20090000_cscp_artikel_mhaas.pdf (20.6. 2012)

⁶⁰ Spolupráce v oblasti Afghánistánu ale pokračovala. Blíže viz. kapitola 3.

⁶¹ *Press Conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_7866.htm?selectedLocale=en

⁶² Antonenko, O. - Giegerich, B.: *Rebooting NATO-Russia Relations*. *Survival*. 51, 2009, č. 2, s. 17. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

⁶³ Larrabee, Stephen F.: *Russia, Ukraine, and Central Europe: The Return of Geopolitics*. *Journal of International Affairs* 63, 2010, č. 2, s. 36. http://jia.sipa.columbia.edu/files/jia/33-52_Larrabee.pdf

byla sice aktivní, ale její zprostředkovávací úsilí nezajistilo stáhnutí ruského vojska z okupovaných území a zabezpečení teritoriální integrity Gruzie.⁶⁴

Jeffrey Mankoff, americký politolog a specialista např. na zahraniční politiky USA, Ruska nebo na mezinárodní bezpečnost v Eurasii, ve svém textu *Reforming the Euro-Atlantic Security Architecture: An Opportunity for U.S. Leadership* kritizoval nevyužití NRC během rusko-gruzínské války při pokusu o vyřešení krize navzdory jejímu mandátu pro konzultaci a budování důvěry. Podle něj byla NRC západními mocnostmi suspendována právě když byla Rada nejvíce potřeba jako fórum pro projednání sporu, které vycházelo z konfliktu mezi Ruskem a Gruzii.⁶⁵

2.2 Obnovení vztahů NATO a Ruska

Západoevropští členové NATO svou aktivitou naznačovali, že dialog mezi NATO a Ruskem nebude pozastaven nadlouho. Snažili se dosáhnout smíru s Ruskem skrze různá fóra a bilaterální setkání jen pár měsíců po válce v Gruzii.⁶⁶ Volba tohoto přístupu je jedním z vysvětlení, proč na Rusko nebyly uvaleny vážnější sankce. Tou nejvíce patrnou zůstalo suspendování činnosti NRC, čímž byla omezena vzájemná komunikace. Již v říjnu roku 2008 se začalo v NATO uvažovat, že činnost NRC by mohla být do konce roku obnovena.⁶⁷

Ve stejné době bylo možné vypožorovat smířlivější postoj také u Ruska, když prezident Medveděv prohlásil, že neexistují žádné ideologické základy pro nepřátelství mezi NATO a Ruskem a že doufá v obnovení kooperativního partnerství s NATO. Zároveň však dodal, že pro Rusko není spolupráce o nic více důležitá než pro NATO.⁶⁸ Při diskuzi s bývalou ministryní zahraničí Spojených států Madeleine Albrightovou⁶⁹ v Radě pro zahraniční vztahy⁷⁰ se Medveděv opět vyjádřil

⁶⁴ Bugajski, Janusz: *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. In: Centre for Strategic and International Studies, www.csis.org (20.6. 2012)

⁶⁵ Mankoff, Jeffrey: *Reforming the Euro-Atlantic Security Architecture: An Opportunity for U.S. Leadership*. In: Centre for Strategic and International Studies 33, 2010, č. 2, s. 71. <https://csis.org/files/publication/twq10aprilmanoff.pdf> (22.6. 2012)

⁶⁶ Braun, Aurel. *NATO and Russia: Post-Georgia Threat Perceptions*. In: Institut français des relations internationales. www.ifri.org/downloads/ifirussianatobraunengavril09.pdf (23.6. 2012)

⁶⁷ *Final communiqué*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_46247.htm (21.6. 2012)

⁶⁸ *Monitors in Georgia Enter South Ossetia Buffer Zone*. In: The New York Times, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9503EEDB153EF931A35753C1A96E9C8B63> (20.6. 2012)

⁶⁹ Madeleine Albrightová je i dnes významnou osobností americké zahraniční politiky. Pravidelně komentuje

ke vztahům NATO a Ruska: „Nebylo naší (Ruska, pozn. autorky) iniciativou omezit práci Rady NATO-Rusko. Jsme připraveni na jakýkoli rozvoj a jsme připraveni na zmenšování vztahů mezi Ruskem a NATO. Ale nikdo tak nebude šťastnější. Navíc jsme ztratili některé příležitosti, které jsme dříve měli. Proto je Rusko připraveno budovat běžné, přátelské vztahy s NATO, ovšem přirozeně s potazem na zájmy Ruské federace.“⁷¹

Přestože vůle obnovit společný dialog byla patrná jak ze strany NATO, tak i ze strany Ruska, návrat k předchozí úrovni vztahů a spolupráce komplikovalo několik faktorů. Zaprvé, Rusko porušovalo šesti bodový mírový plán z 12. srpna 2008 a jeho implementační opatření⁷² podepsané 8. září stejného roku. Do 10. října 2008 mělo dojít k úplnému stažení ruských peacekeepingových sil z oblastí sousedících s Abcházií a Jižní Osetií na jejich pozice před vypuknutím války. Podle francouzského ministra zahraničních věcí Bernarda Kouchnera, který byl pověřen monitorováním situace v Gruzii však Rusko naplnilo tento bod dohody pouze částečně.⁷³ Podle plánu měla být v oblastech sousedících s Abcházií a Jižní Osetií umístěna pozorovatelská mise Evropské unie, které měla nahradit ruské „peacekeepingové“ síly a doplnit existující pozorovatelské mechanismy OSN a OBSE.⁷⁴ Rusko však toto plánované umístění odmítlo s tím, že v Gruzii je již dostatek mezinárodních pozorovatelů.⁷⁵

Zadruhé, členové Aliance nadále trvaly na tom, aby Rusko zrušilo své uznání nezávislosti separatistických regionů Gruzie.⁷⁶ Rusko však v tomto bodě neustoupilo.

světové dění, obzvláště pak záležitosti týkající se NATO a vztahy NATO s Ruskem. Podílela se také na vypracování nového strategického konceptu NATO.

⁷⁰ Council on Foreign Relations je americký nezávislý think tank.

⁷¹ *A Conversation with Dmitry Medvedev*. In: Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/europerussia/conversation-dmitry-medvedev/p17775> (23.6. 2012)

⁷² *Crisis in the Caucasus. Implementation of the plan of 12 August 2008. Communiqué Issued by the Presidency of the Republic*. In: France diplomatie, <https://pastel.diplomatie.gouv.fr/editorial/actual/ael2/bulletin.gb.asp?liste=20080909.gb.html>

⁷³ *Russia only partly fulfils Georgia ceasefire: France*. In: Reuters, <http://www.reuters.com/article/2008/10/10/us-georgia-ossetiaidUSTRE4973IZ20081010?feedType=RSS&feedName=worldNews>

⁷⁴ *Crisis in the Caucasus. Implementation of the plan of 12 August 2008. Communiqué Issued by the Presidency of the Republic*. In: France diplomatie, <https://pastel.diplomatie.gouv.fr/editorial/actual/ael2/bulletin.gb.asp?liste=20080909.gb.html>

⁷⁵ *Russia opposed to EU mission in Georgia*. In: Euobserver, <http://euobserver.com/9/26706>

⁷⁶ Rusko uznalo Abcházií a Jižní Osetii jako nezávislé státy 26. srpna 2008. Ruská vláda se vůbec nepokusila legitimizovat tento krok předložením rezoluce Organizaci spojených národů, požadující abcházkou a jihoosetinskou nezávislost nebo zahájení mezinárodních konzultací nad jejich statusem. Tímto postupem Rusko porušilo další podmínku sjednaného příměří. NATO opakovaně ve svých prohlášeních vyzývalo Rusko k odvolání jednostranného uznání nezávislosti těchto separatistických

Členy NATO jednání Ruska rozdělovalo, neboť se stále neshodovali v tom, jaký přístup vůči Rusku zvolit. Zvláště americká administrativa G. W. Bushe tlačila na prosazování politik NATO bez ohledu na Rusko. Jednalo se především o budoucí členství Gruzie a Ukrajiny v Alianci.⁷⁷ Jak již ale bylo zmíněno výše, západoevropské státy usilovaly o nalezení kompromisního řešení. Poukazovaly na vzájemnou hospodářskou závislost Evropy a Ruska, především v oblasti energetiky a dodávek ruského zemního plynu.⁷⁸

Další faktor, který komplikoval zlepšení vztahů NATO a Ruska, se týkal amerického plánu na systém protiraketové obrany v Evropě, proti němuž se Rusko od začátku stavělo odmítavě.⁷⁹ 5. listopadu 2008 se Medveděv vyjádřil vůči americkým plánům obzvláště ostře ve svém projevu Federálnímu shromáždění Ruské federace. Oznamil, že Rusko učiní protipatření komponentů raketové obrany instalovaných americkou administrativou v Evropě. Protipatřením se mělo stát umístění vlastního raketového systému v Kaliningradu.⁸⁰ Později Medveděv zdůrazňoval, že Moskva neučiní žádnou takovou akci „dokud Amerika neudělá krok jako první“.^{81 82}

Jak ale dokládá následný vývoj, tyto faktory znovunavazování vztahů NATO a Ruska pouze zpomalily. Bývalý stálý velvyslanec Ruska v NATO Dmitrij Rogozin⁸³ prohlásil: „Pokračování činnosti NRC je možné, protože rozsah strategických záležitostí, které nás spojují, je tak široký, že můžeme předstírat, jak dlouho chceme, že nekomunikujeme. Přitom si nemůžeme pomoci nekomunikovat. V Bruselu mám pravidelná setkání se sekretariátem NATO, politickými lídry, vyslanci a dalšími. Jde jen o to, že se bojí semnousetkat na platformě zvané Rada

regionů.

⁷⁷ *U.S. pushing to bring Ukraine and Georgia into NATO*. In: The New York Times, <http://www.nytimes.com/2008/02/13/world/europe/13iht-nato.4.10021504.html> (24.6. 2012)

⁷⁸ Rumer, Eugene, Stent, Angela: *Russia and the West*. Survival 51, 2009, č. 2, s. 95. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

⁷⁹ K problematice protiraketové obrany ve vztazích NATO a Ruska blíže viz. kapitola 3.

⁸⁰ *Address to the Federal Assembly of the Russian Federation*. In: Kremlin.ru Archive, <http://eng.kremlin.ru/transcripts/296>

⁸¹ *A Conversation with Dmitry Medvedev*. In: Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/europerussia/conversation-dmitry-medvedev/p17775> (23.6. 2012)

⁸² Obamova administrativa systém raketové obrany odvolala v září 2009 a přišla s alternativním návrhem. Svůj plán odvolala i Moskva. K dalšímu vývoji raketové obrany v kontextu vztahů NATO a Ruska viz. kapitola 3.

⁸³ Dmitrij Rogozin byl stálým velvyslancem Ruska v NATO v letech 2008-2011. Dnes je místopředsedou ruské vlády.

NATO-Rusko.⁸⁴ Rogozin také předvídal, že k formální schůzce dojde nejdříve v prosinci, nebo nejpozději v březnu příštího roku.⁸⁵

NATO ve své Závěrečné zprávě pro rok 2008, v níž stručně shrnuje a hodnotí veškeré své aktivity, vyjádřilo ve vztahu k Rusku vědomí, že kvůli nedostatku sdíleného závázání se společným hodnotám, na nichž je partnerství založeno, trpí jejich vztah a odráží se to na omezeném rozsahu jejich současné praktické spolupráce. Ministři zahraničí se na schůzi Severoatlantické rady, jejímž výsledkem byla zmíněná Závěrečná zpráva, dohodli na řešení formou fázového přístupu.⁸⁶ Po této schůzce generální tajemník Scheffer zdůraznil, že počáteční kontakty s Ruskem budou neformální a pouze o politických záležitostech a že bude podávat ministrům zahraničí zprávy o tom, zda s Ruskem prohloubit kontakty, nebo ne. Osobně předvídal, že k tomu nedojde dříve jak březnu příštího roku.⁸⁷ Dmitry Rogozin uvítal rozhodnutí obnovit neformální jednání s Ruskem a prohlásil: „Osobně nevidím rozdíl mezi neformálními a formálními jednáními.“⁸⁸ Prohlášení obou čelních zástupců pro vztahy NATO a Ruska tak signalizovala, že plné obnovení vztahů bylo v té jen otázkou času.

2.2.1 Strategický „reset“

Pojem „reset“ se v souvislosti se vztahy Západu a Ruska objevil v mezinárodním euroatlantickém prostředí počátkem roku 2009. Reset měl znamenat návrat k diplomatickým kontaktům a omezené spolupráci, bez ohledu na nesouhlas s ruskou invazí do Gruzie a jiné nedávné mezinárodní přestupky Moskvy.⁸⁹ Příležitost k znovuzavedení vztahů s Ruskem přišla s novou americkou administrativou v čele s prezidentem Barackem Obamou, která v lednu 2009

⁸⁴ *Interview with Dmitry Rogozin*. In: RT, <http://rt.com/politics/interview-with-dmitry-rogozin-2008-11-18/> (20.6. 2012)

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tento přístup měl mít tři fáze, v nichž byl generální tajemník NATO pověřen: 1) sjednáním kontaktů s Ruskem na politické úrovni; 2) zahájením neformálních diskuzí v NRC; 3) předchozím oznámením, než se rozhodne o formálně navázat diskuze s Ruskem v NRC.

Bližší viz. NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_46247.htm

⁸⁷ *NATO Chief Defends Engaging with Russia*. In: The New York Times, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9D00EFDB1539F937A35751C1A96E9C8B63&pagewanted=all> (23.6. 2012)

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Rachwald, Arthur R.: *A 'reset' of NATO-Russia relations: real or imaginary?* European Security 20, 2011, č. 1, pp. 117. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

přebírala funkci. Pro tuto novou administrativu se hlavním cílem bezpečnostní politiky stalo „resetovat“ vztahy Spojených států s Ruskem, které byly válkou v Gruzii výrazně poškozeny.⁹⁰ Přestože Obamova administrativa si byla vědoma mezinárodních přestupků Moskvy a kritizovala ruské plány na vybudování stálých vojenských základen v Abcházii a Jižní Osetii, zdůrazňovala důležitost spolupráce s Moskvou v provozování společných bezpečnostních zájmů v Afghánistánu a Íránu a v kontrole jaderných zbraní.⁹¹ Součástí kampaně za zlepšení vztahů s Moskvou se stalo možné odstoupení od navrhovaného evropského protiraketového systému, který byl do té doby jednou z nejméně výraznějších oblastí sporu mezi Washingtonem a Moskvou.

Opětovné navázání vztahů, které byly narušeny v důsledku války v Gruzii ze srpna 2008, bylo sice artikulováno především Spojenými státy jako součást jejich zahraniční politiky⁹², ale z širšího úhlu pohledu se reset týkal vztahů Západu a Ruska obecně. Tento reset nepochybně přispěl k obnovování vztahů NATO a Ruska, které bylo neformálně zahájeno již koncem předchozího roku.

V rámci fázovaného přístupu NATO vůči Rusku, který byl dojednáán v prosinci roku 2008, se členové Aliance rozhodli učinit další krok. Generální tajemník Scheffer: „Musíme uvažovat o pozitivní agendě, která těží z toho, jakou důležitost má evropská a globální bezpečnost pro NATO i Rusko.“⁹³ 5. března se na schůzce Severoatlantické rady dohodli, že budou co nejdříve obnovena formální jednání Rady NATO-Rusko.

Ministryně zahraničí Spojených států Hilary Clinton na tiskové konferenci po schůzce Severoatlantické rady prohlásila: „Přestože Aliance nebude souhlasit a vskutku nepotřebuje souhlasit s každou záležitostí týkající se Ruska, souhlasíme s tím, že musíme najít způsob, jak konstruktivně pracovat s Ruskem v oblastech, kde sdílíme společný zájem. Souhlasíme také, že musíme najít způsob, jak

⁹⁰ Vztahy USA-Rusko jsou velmi specifické a tvoří samostatnou kapitolu v mezinárodních vztazích; blíže k těmto vztahům např. Mankoff, J: *Russia Foreign Policy*; kap. 3.

⁹¹ Bugajski, J. 2010. *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. Centre for Strategic and International Studies. Pp. 110. www.csis.org(20.6. 2012)

⁹² Viz. projev amerického viceprezidenta Joe Bidena na 45. Mnichovské konferenci o bezpečnosti. In: Munich Security Conference, http://www.securityconference.de/archive/konferenzen/rede.php?menu_2009=&menu_konferenzen=&sprache=en&id=238& (20.6. 2012)

⁹³ *Opening statement by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the meeting of the North Atlantic Council, 5.3. 2009*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_51182.htm (20.6.2012)

zvládnout rozdíly s Ruskem v oblastech, kde přetrvávají a zachovat si pevnou pozici, kde naše principy nebo důležité zájmy jsou v sázce.“⁹⁴

O významu obnovy formálních jednání se zmínil Wolfgang Ischinger, německý velvyslanec a předseda Mnichovské konference o bezpečnosti: „(...) jestliže máme pravidelná setkání a pravidelné diskuze mezi Aliancí a Ruskem, kde obě strany jsou ochotny znovu o všem mluvit, včetně o gruzínském konfliktu a budoucích možnostech, můžeme se tak vyhnout zbytečným výbuchům v oblastech společných zájmů.“⁹⁵

První neformální setkání ministrů zahraničí Rady NATO-Rusko od války v Gruzii se konalo 27. června 2009 na ostrově Corfu. Tímto setkáním byly, navzdory přetrvávající problémům v Gruzii a fundamentálním rozdílům v pohledu NATO a Ruska na tamější situaci, obnoveny vztahy NATO a Ruska na politické úrovni a také společná vojenská cvičení.⁹⁶ Důvody vysvětloval Scheffer následovně: „(...) toto (situace v Gruzii, pozn. autorky) již není blokující překážkou pro skutečnost, že je zde spousta věcí, které Rada NATO-Rusko může diskutovat a v kterých můžeme činit rozhodnutí (...), obecným politickým názorem ministrů je, že potřebujeme fungující Radu NATO-Rusko. Potřebujeme ji, protože Rusko je globálním hráčem. Rusko je potřeba pro řešení mnoha konfliktů, které kolem nás ve světě bohužel vidíme. A Rusko samotné si uvědomuje, že navzdory neshodám kvůli Gruzii, je NRC důležitý orgán.“⁹⁷

Na podzim roku 2009 byl jednou z politických iniciativ⁹⁸, která měla přinést další zlepšení vztahů mezi Ruskem a Západem, projev nově jmenovaného generálního tajemníka NATO Anderse Fogh Rasmussena. Svůj první hlavní projev věnoval novému začátku vztahu NATO s Ruskem.

Obecně v něm zmínil tři návrhy, které se měly stát novým začátkem pro vztah, který „umožňuje provozovat společné zájmy i přesto, když se neshodnem (NATO a Rusko, pozn. autorky) v jiných oblastech“.⁹⁹ Rasmussen navrhoval posílit

⁹⁴ *Press Availability after NATO Meeting*. In: U.S. Department of State, <http://www.state.gov/secretary/rm/2009a/03/120068.htm>

⁹⁵ *Wolfgang Ischinger: NATO-Russland-Rat war "nicht gedacht als Schönwettergremium"*. In: dradio.de, http://www.dradio.de/dlf/sendungen/interview_dlf/929452/

⁹⁶ *NATO-Russia Council foreign ministers meet in Corfu*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_55985.htm?selectedLocale=en

⁹⁷ *Press conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer after the NATO-Russia Council Meeting in Corfu, Greece, 27 June 2009*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_55989.htm (20.6. 2012)

⁹⁸ Další iniciativou bylo Obamovo rozhodnutí stáhnout plán o umístění protiraketových zařízení v Polsku a České republice. Blíže viz. kapitola 3.

praktickou spolupráci v oblastech, kde NATO a Rusko jasně sdílí společný zájem. Jako klíčový byl zmíněn boj proti terorismu. Dále bylo zmíněno předcházení šíření zbraní hromadného ničení, protiraketová obrana, Afghánistán a námořní bezpečnost. Právě existence tohoto širokého rozsahu, v čem by mohla být posílena spolupráce, měla podle Rasmussena pomoci „přebudovat jistotu a důvěru“.¹⁰⁰ Dalšími návrhy bylo obnovit NRC jako fórum pro opravdový dialog a vypracovat spolu revizi společných hrozeb a výzev NATO a Ruska.¹⁰¹

Dmitrij Rogozin svým prohlášením potvrdil, že reakce Ruska na tento „nový začátek“ byla kladná a konstruktivní: „Souhlasím s přístupem generálního tajemníka, který věří, že praktická spolupráce mezi Ruskem a NATO není otázkou volby, ale otázkou nutnosti, protože ani jeden z nás nemůže čelit novým problémům a výzvám sám. Za těmito slovy je vůle skutečného politického aktéra, který přijal tuto důležitou pozici ve velké mezinárodní organizaci a je nastavena na změnu přístupů a možná dokonce světa, ve kterém jsme žili od rozpadu SSSR.“¹⁰²

NATO i Rusko tedy uznaly, že v oblastech společného zájmu musí spolupracovat, navzdory neshodám v některých bezpečnostně strategických otázkách. Podle Bugajského tak bylo suspendování NRC pouze ritualistickým krokem, jelikož ji NATO považovalo za užitečný mechanismus, jak si udržet spolupráci s Ruskem. Schůzky NRC na úrovni načelníků generálních štábů byl obnoven v lednu 2010 navzdory faktu, že lídři NATO byly původně proti jakémukoli obnovení vojenské spolupráce, dokud Moskva nestáhne své jednotky z Gruzie na pozice, kde byly před srpnovou válkou. Ruští lídři považovali toto rozhodnutí za známku politické slabosti NATO.¹⁰³

Rachwald tvrdí, že z pohledu Ruska se Západ smířil s novým strategickým uspořádáním po válce v Gruzii a proto se chtěl vrátit k politickému dialogu s Ruskem. Navíc podle Moskvy se okolnosti resetu netýkaly pouze přijetí nové situace na Kavkaze. Jednalo prý také o uznání nových globálních trendů, včetně strategické převahy Ruska.¹⁰⁴ Například prohlášení Generálního tajemníka

⁹⁹ *NATO and Russia: A New Beginning*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_57640.htm

¹⁰⁰ *NATO and Russia: A New Beginning*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_57640.htm

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² „*Practical cooperation between Russia and NATO is not a matter of choice, but a matter of necessity.*“

In: The Permanent Mission of Russia to NATO <http://natomission.ru/en/cooperation/current/show/90/>

¹⁰³ Bugajski, Janusz: *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. In: Centre for Strategic and International Studies, www.csis.org (20.6. 2012)

¹⁰⁴ Rachwald, Arthur R.: *A 'reset' of NATO-Russia relations: real or imaginary?* *European Security* 20, 2011, č. 1, pp. 122. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

NATO Rasmussena však tuto domněnku nepotvrzují, neboť v nich bylo zdůrazňováno partnerství NATO a Ruska a nutnost spolupráce kvůli sdíleným hrozbám a zájmům.

I přes vyskytující se faktory, které komplikovaly obnovení partnerství a spolupráce NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce – nedodržování podmínek příměří, zachování uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie a nejednotnost v otázce přístupu vůči Rusku a dalším politikám NATO v Alianci – přijali členové NATO převážně pragmatický a na zájmech založený postoj.

2.3 Summit NATO v Lisabonu

19. – 20. listopadu 2010 se konal summit NATO v Lisabonu. Setkání představitelů států a vlád členských států na summitech obecně slouží k hodnocení a stanovení strategického směru pro aktivity Aliance.¹⁰⁵ Pro NATO byl tento summit zásadní minimálně ve dvou ohledech, jimž se tato podkapitola bude věnovat. Na summitu byl přijat nový strategický koncept a oficiálně byly „resetovány“ vztahy NATO a Ruska.

2.3.1 Nový strategický koncept NATO

Strategický koncept je oficiální dokument, který vysvětluje trvalý smysl a podstatu NATO. Jsou v něm vytyčeny základní bezpečnostní úkoly. Jeho cílem je také identifikovat hlavní rysy nového bezpečnostního prostředí, specifikovat prvky přístupu Aliance k bezpečnosti a být vodítkem pro adaptaci svých vojenských sil.¹⁰⁶ Strategické koncepty představují základy pro implementaci alianční politiky jako celku.¹⁰⁷ Vzhledem k měnícím se hrozbám a jejich vnímání se NATO nachází v neustálém procesu adaptace své strategie. Stávající strategické koncepty tak bývají průběžně revidovány.

¹⁰⁵ *NATO summit meetings*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50115.htm

¹⁰⁶ *Strategic Concepts*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm

¹⁰⁷ První strategický koncept po konci studené války byl přijat v roce 1991 a výrazně se svým obsahem i formou lišil od předchozích dokumentů. Kromě zachování bezpečnosti svých členských států jako hlavního záměru NATO dokument explicitně vyjádřil specifický závazek pracovat na zlepšení a rozšíření bezpečnosti Evropy jako celku skrze partnerství a spolupráci s bývalými protivníky. S první revizí tohoto konceptu v roce 1999 přijalo NATO daleko širší definici bezpečnosti, kde dialog a spolupráce jsou nedílnou součástí strategického uvažování Aliance.

Nová strategická koncepce přijatá na summitu v Lisabonu byla revizí poslední strategické koncepce z roku 1999. „Přijetím nového strategického konceptu se NATO snažilo uzpůsobit své základní zájmy a strategické myšlení bezpečnostnímu prostředí, jaké se rozvinulo od roku 1999.“¹⁰⁸ Strategický koncept z roku 2010 se podstatným způsobem liší od těch předchozích. Obsahuje daleko méně geografických vymezení spojeneckým aktivitám, určené hrozby jsou nekonvenční a transnacionální nebo globální. Významně jsou za klíčovou aktivitu určeny politické konzultace s širokou řadou aktérů a partnerů. „NATO se stává globálnější a také více politické a tím i méně poutané regionálními a vojenskými ohledy.“¹⁰⁹ Koncept sice potvrzuje článek 5 Washingtonské smlouvy, nad jeho rámec však globalizuje své uvažování o kolektivní obraně: „NATO musí, jako vždy, chránit a bránit, ale nyní proti hrozbám jako terorismus, šíření zbraní a kybernetickým válkám, které neznají žádné konvenční hranice.“¹¹⁰

2.3.1.1 Rusko ve strategickém konceptu NATO z roku 2010

Rusko je v současném strategickém konceptu NATO zmíněno v kapitole o prosazování mezinárodní bezpečnosti skrze spolupráci v sekci „Partnerství“. Jedná se v podstatě o zopakování principů, které nastínil ve svém projevu generální tajemník Rasmussen. Pro NATO má spolupráce s Ruskem strategickou důležitost, jelikož přispívá „k vytváření společného prostoru míru, stability a bezpečnosti“.¹¹¹ V konceptu je také připomenuto, že NATO nepředstavuje pro Rusko žádnou hrozbu. Toto zdůraznění se ve strategickém konceptu NATO objevilo poprvé a bylo mimo jiné pravděpodobně reakcí na ruské zahraničně bezpečnostní koncepty, které se o NATO zmiňují jako o hlavním vnějším nebezpečí.¹¹²

NATO prý naopak usiluje o „pravé strategické partnerství“.¹¹³ Toto partnerství má být založeno na vzájemné důvěře, transparentnosti a předvídatelnosti.

¹⁰⁸ Ringsmose, Jens - Rynning, Sten: *NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Assessment*. In: Danish Institute for International Studies, www.diis.dk (20.6. 2012)

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 7.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 14.

¹¹¹ *Active Engagement, Modern Defence – Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization adopted by Heads of State and Government in Lisbon*. In: NATO, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

¹¹² Viz. např. Ruská vojenská doktrína z roku 2010. Překlad dostupný z: http://www.sras.org/military_doctrine_russian_federation_2010 (21.6. 2012)

¹¹³ *Active Engagement, Modern Defence – Strategic Concept...* In: NATO,

Jak uvádí kanadský analytik mezinárodních politik Mikayel Bagratuni, byly právě tyto tři faktory nejslabšími články pro založení baliterálního vztahu NATO-Rusko. Podle Bagratuniho si byla Aliance vědoma nápadného nedostatku důvěry mezi ní a Ruskem, proto se snažila proces budování důvěry zaměřit na oblasti společného zájmu.¹¹⁴ Členové Aliance v konceptu vyjádřili odhodlání zlepšit politické konzultace a prohloubit praktickou spolupráci s Ruskem v oblastech sdílených zájmů, včetně protiraketové obrany, boje proti terorismu, pirátství, šíření narkotik a propagování širší mezinárodní bezpečnosti. V sekci je také odkazováno na Radu NATO-Rusko a odhodlání využít jejího plného potenciálu pro dialog a společnou akci s Ruskem.¹¹⁵

2.3.2 Summit Rady NATO-Rusko v Lisabonu

Součástí summitu NATO v Lisabonu byl také v pořadí již třetí summit Rady NATO-Rusko. Jednalo se o první setkání na nejvyšší úrovni 28 členů Aliance a Ruska od rusko-gruzínské války. Ruský prezident Medveděv byl spokojený s průběhem summitu a jednání označil za „absolutně konstruktivní“ a „historické“¹¹⁶, protože summit prý ukázal jak dalece Rusko a NATO v jejich vztazích došli: „období odstupu v našich vztazích a vzájemné obviňování je teď pryč. Vidíme budoucnost s optimismem a budeme pracovat na rozvinutí vztahů Ruska a NATO ve všech oblastech.“ Podle Rogozina se dostal vztah na „kvalitativně novou úroveň“.

Ze společného prohlášení Rady NATO-Rusko na tomto summitu vyplývá, že vztahy NATO a Ruska byly oficiálně obnoveny:

„(...) Budeme stavět na našich zlepšených vztazích, abychom řešili záležitosti, kde se pohledy liší. Na základě naší společné agendy spolupráce, My, hlavy států a vlád NRC, jsme se shodly na dalším rozšíření a prohloubení dialogu NATO-Rusko a praktickou spolupráci, a podepřít partnerství NATO-Rusko, které zvyšuje bezpečnost pro všechny v euroatlantickém prostoru i mimo něj (...)“¹¹⁷

http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf
¹¹⁴ Bagratuni, Mikayel: *Russia and the 2010 NATO Strategic Concept: New Era of Partnership or Wishful Thinking?* In: Canadian Defence and Foreign Affairs Institute, www.cdfai.org (22.6. 2012)
¹¹⁵ *Active Engagement, Modern Defence – Strategic Concept...* In: NATO, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf
¹¹⁶ *Medvedev praises NATO-Russia Council meeting.* In: RIA Novosti, <http://en.rian.ru/world/20101121/161427597.html>
¹¹⁷ *NATO-Russia Council Joint Statement at the meeting of the NATO-Russia Council held in Lisbon on November 2010.* In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_68871.htm

NRC na své schůzce v Lisabonu také schválila Jednotný přehled společných bezpečnostních výzev 21. století, kterou navrhl Rasmussen ve svém známém projevu o novém začátku vztahů NATO a Ruska v září 2009. Toto shrnutí má dvojitý účel. Zaprvé, podtrhuje pokus na změnu vnímání – tvrdíc, že NATO a Rusko sdílí společné zájmy a čelí společným hrozbám. Zadruhé, obsahuje agendu NATO-Rusko identifikováním několika projektů spolupráce.¹¹⁸

Podle Petrea Dutu a Ioany Valerie Alexe, rumunských odborníků na bezpečnostní studia, umožnil tento summit řešení některých základních problémů ve vztazích NATO a Ruska a přispěl ke zlepšení vztahů mezi těmito dvěma aktéry. Bylo uznáno, že bezpečnosti NATO a Ruska jsou trvale spojeny a pevné a konstruktivní partnerství udržované vzájemnou důvěrou může nejlépe sloužit bezpečnosti obou jednotek.¹¹⁹ 28 členů Rady přijalo tzv. Společné prohlášení Rady NATO-Rusko, které mělo „nastavit cestu strategickému partnerství“.

2.4 Vztahy NATO-Rusko po summitu v Lisabonu

Výsledky summitu v Lisabonu z listopadu 2010 vnesly do vztahů NATO a Ruska optimismus. Napětí, které mezi NATO a Ruskem panovalo od rusko-gruzínské války, bylo vystřídáno příslibem prohloubení partnerství a spolupráce. Významnou součástí této změny bylo identifikování společných bezpečnostních výzev. Ruský ministr zahraničních věcí na Konferenci o bezpečnosti v Mnichově prohlásil: „S tímto přijetím (Jednotného přehledu společných bezpečnostních výzev 21. století, pozn. autorky) překonáváme logiku negativní vzájemné závislosti založené na konfrontaci vojenských kapacit a hrozbách; nyní se začínáme posouvat k logice pozitivní vzájemné závislosti. Skutečnost, že máme společné bezpečnostní výzvy znamená, že máme společné zájmy a úkoly. Znamená to, že všichni uznáváme nedělitelnost euroatlantické bezpečnosti.“¹²⁰

Přestože nelze pochybovat o tom, že obnovení vztahů NATO a Ruska, jehož bylo plně dosaženo na summitu v Lisabonu, kde byl udán směr pro další

¹¹⁸ Monaghan, Andrew: *From Lisbon to Munich: Russian views of NATO-Russia relations*. In: NATO Defense College, <http://www.ndc.nato.int/research/series.php?icode=3> (20.6. 2012)

¹¹⁹ Dutu, Petre - Alexe, I. Valeria: The Impact of NATO Summit and NATO-Russia High Level Meeting Over the Relations Between Them. *Strategic Impact* 2011, č. 1, s. 59. www.ceeol.com

¹²⁰ Lavrov, Sergey V.: *MSC*. In: Munich Security Conference, <http://www.securityconference.de/Lavrov-Sergey-V.696+M52087573ab0.0.html> (20.6. 2012)

spolupráci, někteří autoři upozorňují na přetrvávající nejasnosti a napětí ve vztazích NATO a Ruska.

Například Andrew Monaghan poukazuje na příklad Lybie, kde obě strany „sdílely jasný cíl“ v zajištění svobody jejich obyvatel. Moskva ovšem kritizovala následné akce NATO v této zemi a Rogozin je navíc označil za začátek rozšiřování NATO na jih.¹²¹ Monaghan dále upozorňuje na odmítavý postoj Ruska vůči úmyslům NATO zapojit se politicky po celém světě, tak jak si to vytyčilo ve svém posledním strategickém konceptu.¹²²

Lavrov ve svém projevu na Konferenci o bezpečnosti v Mnichově sice hovořil o tom, že NATO i Rusko uznávají nedělitelnost evropské bezpečnosti. Jak vysvětluje Monaghan, vnímání této nedělitelnosti vnímají obě strany odlišně. NATO definuje nedělitelnost bezpečnosti jako rozsáhlou podstatu bezpečnosti ve třech dimenzích (lidská, ekonomická a politicko-vojenská), bezpečnost mezi státy a uznání že evropská a euroasijská bezpečnost jsou zakotveny v bezpečnosti globální. Moskva však nedělitelnost bezpečnosti vnímá ve smyslu úrovní bezpečnosti – jednu na úrovni politicky odsouhlasené bezpečnosti v rámci Organizace bezpečnosti a spolupráce v Evropě, ale jinou na úrovni legálních závazků NATO a EU. Podle Moskvy je evropská bezpečnostní architektura v současné době rozdělena podél těchto linií tvořící dvouvrstvý bezpečnostní prostor, ve kterém nemá Moskva žádný hlas ani právní garance. Jak tvrdí Monaghan: „Různá chápání nedělitelnosti bezpečnosti ilustruje značný rozdíl vizí těchto partnerů.“¹²³

Také Jakub Kulhánek nepovažuje lisabonský summit za důvod k optimismu: „Navzdory proklamacím dobré vůle a přesvědčení úředníků Aliance a Ruska, že spolupráce je žádoucí, je zde riziko, že jakmile Rusko a NATO začnou implementovat praktické aspekty toho, co bylo dohodnuto v Lisabonu a předtím, staré rány a neshody vykolejí naděje pro nové partnerství.“¹²⁴

Jak dále Kulhánek uvádí, obnovení dialogu s Aliancí znamenalo pro Rusko příslib vzrůstu profilu Ruska na mezinárodní scéně. Navíc prý Rusko interpretovalo tání vztahů NATO a Ruska jako příležitost ke zvýšení své schopnosti ovlivnit politiky NATO. Výhled praktických zisků ze spolupráce v Afghánistánu, kde obě

¹²¹ Monaghan, A.: *NATO and Russia: resuscitating the partnership*. In: NATO, http://www.nato.int/docu/review/2011/NATO_Russia/Resuscitating-partnership/EN/index.htm (20.6. 2012)

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Kulhánek, J.: *Russia's Uncertain Rapprochement with NATO*. The Rusi Journal. 156, 2011, č.1, s. 40. www.tandfonline.com (22.6. 2012)

strany sdílí společné východisko. Kulhánek však upozorňuje, že je potřeba také registrovat varovné tón ruských oficiálů při komentování další spolupráce s NATO.¹²⁵

Arkady Moshes ve svém textu poznamenává, že navzdory pokračující spolupráci je Aliance pro Rusko stále předmětem bezpečnostního znepokojení, vzhledem ke zmínkám o NATO ve vojenské doktríně z roku 2010.¹²⁶

Během roku 2011 se rozvinula spolupráce v Afghánistánu, byly vypracovávány analýzy ohledně protiraketové obrany, konala se společná vojenská cvičení a byl revidován Akční plán Rady NATO-Rusko proti terorismu, který měl rozšířit rozsah spolupráce v boji proti terorismu.¹²⁷ Generální tajemník Anders Fogh Rasmussen na Konferenci o bezpečnosti v Mnichově prohlásil: „Během dvou let a půl jsme učinili značný pokrok ve vztazích NATO a Ruska. Ale ještě nedosáhly svého plného potenciálu.“¹²⁸

Krise ve vztahu NATO a Ruska, která byla prohloubena rusko-gruzínskou válkou a jejímž bezprostředním důsledkem bylo přerušení činnosti Rady NATO-Rusko a vojenské spolupráce, byla řešena krátce po jejím vyvrcholení. O rychlé smíření usilovaly především některé západoevropské státy, pro které měly blízké vztahy s Ruskem svou důležitost. Na druhou stranu všichni členové Aliance trvaly na tom, aby Rusko dodrželo podmínky sjednaného příměří po válce s Gruzii.

Změna americké administrativy s sebou přinesla i změnu politického kurzu Spojených států vůči Rusku. Zároveň se také sjednotila dříve rozporná pozice uvnitř samotné Aliance. Důležitým faktorem pro obnovení vztahů byla vůle NATO i Ruska k tomuto kroku. Vztahy byly obnovovány na základě jasněho identifikování společných hrozeb a jednání o sdílených zájmech, v nichž mohla být prohlubována spolupráce. Obnovování vztahů probíhalo bez ohledu na nedodržování sjednaných podmínek co se týče Gruzie ze strany Ruska.

Zásadním průlomem obnovování vztahů byl summit NATO a Rady NATO-Rusko v Lisabonu, který vnesl do vztahů NATO a Ruska optimismus díky vymezení

¹²⁵ Kulhánek odkazuje na projev Medvedeva v souvislosti s protiraketovou obranou, viz. blíže 3. kapitola

¹²⁶ Moshes, Arkady.: *Russia's European policy under Medvedev: how sustainable is a new compromise?* *International Affairs* 88, 2012, č.1, s. 25. <http://onlinelibrary.wiley.com/> (22.6. 2012)

¹²⁷ *NATO-Russia Council Action Plan on Terrorism*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_72737.htm (22.6. 2012)

¹²⁸ *Anders Fogh Rasmussen: MSC*. In: Munich Security Conference, <http://www.securityconference.de/Anders-Fogh-Rasmussen.829+M52087573ab0.0.html> (22.6. 2012)

širokého rozsahu oblastí pro společnou spolupráci a díky zdůrazňování, že „nové“ partnerství bude fungovat na základě rovnosti, důvěry, transparentnosti a předvídatelnosti. Rada NATO-Rusko měla nadále pokračovat jako důležitá platforma pro rozvíjení tohoto partnerství.

3. Oblasti vzájemného působení NATO a Ruska

Tato kapitola se věnuje oblastem, v nichž docházelo po rusko-gruzínské válce ke vzájemnému působení NATO a Ruska. Jinými slovy oblastem, jež byly předmětem diskuzí, byla v nich učiněna společná rozhodnutí apod. Cílem je zosvědčit výzkumnou otázku: Odrazila se krize ve vztahu NATO a Ruska, jež vyvrcholila rusko-gruzínskou válkou, v oblastech vzájemného působení?

Oblastí vzájemného působení NATO a Ruska byla celá řada a měly většinou bezpečnostně strategický charakter. Zmínky o těchto oblastech lze nalézt v primárních dokumentech NATO, Ruska a Rady NATO-Rusko.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, z důvodu tématu a rozsahu této práce zde budou analyzovány tři vybrané oblasti vzájemného působení NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce: otázka rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu, spolupráce a rozpory v protiraketové obraně a spolupráce v Afghánistánu. Analýza vývoje těchto tří významných oblastí není samozřejmě pro zkoumání současných vztahů NATO a Ruska vyčerpávající. Jejím cílem je však přispět k částečnému vystižení těchto vztahů.

3.1 Otázka rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu

Gruzie a Ukrajina patřily několik let před rusko-gruzínskou válkou mezi státy, které figurovaly v agendě rozšíření NATO. S oběma těmito zeměmi navázalo NATO diplomatické styky a spolupráci na operacích Aliance.¹²⁹ Úsilí o členství v NATO ze strany Gruzie a Ukrajiny posílilo poté, co v těchto zemích proběhly tzv. barevné revoluce, které s sebou přinesly prozápadně orientované vlády. Gruzínský prezident Saakashvili a ukrajinský prezident Juščenko otevřeně konstatovali, že jedním z jejich zahraničně politických cílů, je vstup do NATO.¹³⁰

Jak uvádí ve své knize *Georgian Lessons* Janusz Bugajski na začátku podkapitoly o rozšíření Aliance, pro Moskvu je rozšíření NATO „skutečně nepřátelský akt“.¹³¹ Opozice Ruska vůči vstupu Gruzie a Ukrajiny do NATO vychází z celkového směru ruské zahraniční politiky vůči zemím bývalého

¹²⁹ 1997 založení Komise NATO-Ukrajina; gruzínské jednotky v peacekeepingové operaci NATO v Kosovu 1999-2008; 2004 Akční plán individuálního partnerství pro spolupráci s Gruzii; 2005 zahájen „zintenzivněný dialog“ o aspiracích na členství Ukrajiny a s tím související reformy

¹³⁰ *I am President of Entire Nation – Saakashvili*. In: Civil.ge, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=16952>; *Ukraine seeks NATO realtionship*. The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/world/2005/feb/22/usa.politics> (20.6. 2012)

¹³¹ Bugajski, Janusz: *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. In: Centre for Strategic and International Studies, www.csis.org (20.6. 2012)

sovětského prostoru. Rusko považuje země patřící do Společenství nezávislých států¹³², tedy i Gruzii a Ukrajinu, za ruskou *sféru vlivu*. Během prvního prezidentského období Putina začalo být Rusko ve srovnání s dřívější dekadou aktivnější ve svém působení v *blízkém zahraničí*.¹³³ Cílem Kremlinu bylo zajistit uznání této oblasti za jeho legitimní sféru vlivu, které dává Rusku *právo dohledu* nad svými bývalými republikami. Z toho plynul cíl zabránit jakékoli zemi Společenství nezávislých států vstoupit do euroatlantických struktur, včetně NATO.¹³⁴

Ve své vnější bezpečnostní politice přijalo Rusko za Putinova prezidentsví proti rozšíření NATO silný antizápadní postoj.¹³⁵ Podle odborníka ruského odborníka na mezinárodní vztahy Andreje Makarycheva vyjadřovala pozice Ruska znepokojení, že rozšíření NATO umístí Rusko mimo současnou bezpečnostní architekturu a vyřadí ho z budoucího rozhodování o klíčových globálních otázkách.¹³⁶ V tomto bodě lze nalézt shodu s tím, jak Rusko vnímá přístup Západu k mezinárodním záležitostem – jako založený na unilateralismu nebo vytváření bloků, což podkopává princip rovné bezpečnosti.¹³⁷

James Sherr, britský politolog a odborník na ruskou politiku a mezinárodní vztahy, uvádí dvě příčiny odmítavého postoje Ruska vůči rozšíření NATO. První příčinou je odlišné vnímání hrozeb. „Zatímco západní bezpečnostní elity definují hrozbu v pojmech jako záměr a schopnost¹³⁸, jejich ruští protějšci definují hrozbu ve smyslu prostoru: přítomností zahraničních sil v oblastech blízko ruskému území, bez ohledu na jejich účel a na to, jestli je hostující země pozvala, nebo ne.“¹³⁹ Jako druhou příčinu uvádí Sherr ruské pochybnosti o účelu a charakteru politik NATO,

¹³² Vznik Společenství nezávislých států v roce 1991 vyústil z rozpadu Sovětského svazu. Jeho členy jsou Ázerbajdžán, Arménie, Bělorusko, Gruzie (vystoupila v roce), Kazachstán, Kyrgystán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán a Ukrajina. Blíže ke vzniku a politice Ruska vůči SNS viz. např. Bobo Lo: *Russian Foreign Policy in the Post-Soviet Era*.

¹³³ Mankoff, J.: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009, s. 26.

¹³⁴ Stent, Angela: „Restoration and Revolution in Putin’s Foreign Policy“ *Europe-Asia Studies*. 60, 2008, č.6, s. 1101. www.tandfonline.com (20.6. 2012)

¹³⁵ Haas, de M.: *Russian Security Policy and Cooperation with the West*. In: Real Instituto Elcano, http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari97-2010

¹³⁶ Makarychev, Andrey: „Russia, NATO, and the Color Revolutions: Discursive Traps“ *Russian Politics and Law*. 47, 2009, č.5, s. 43. www.ebscohost.com (18.5. 2012)

¹³⁷ *Speech by Russian Minister of Foreign Affairs Sergey Lavrov at MGIMO on the Occasion of the Start of the Academic Year*. In: SRAS, http://www.sras.org/sergey_lavrov_speaks_at_mgimo (22.6. 2012)

¹³⁸ Neboli záměrem nějakého aktéra je ohrozit aktéra jiného a má na to dostatečné kapacity.

¹³⁹ Sherr, James: *Russia: Managing contradictions*. In: Chathamhouse, http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Americas/us0510_sherr.pdf (20.6. 2012)

kteřé Rusko nevnímá jako čistě obranné. Navíc podle Sherra zůstává NATO z pohledu Ruska nadále antiruskou vojenskou aliancí.¹⁴⁰

Z pohledu Ruska by tak mělo rozšíření NATO na východ, do oblastí, kteřé Rusko považuje za svou sféru vlivu, zásadní důsledky pro ruskou bezpečnost, působení Ruska v tomto regionu a významné postavení Ruska v mezinárodním společenství.

Pro otázku členství Gruzie a Ukrajiny byl zásadní summit NATO v Bukurešti v dubnu 2008. Před jeho konáním podaly obě země formální žádost o přizvání k účasti v Akčním plánu členství (MAP)¹⁴¹. Na summitu členové Aliance uvítaly euroatlantické aspirace Gruzie a Ukrajiny na členství a shodli se, že „tyto země se stanou členy NATO“.¹⁴² Navzdory dlouhodobě ustaveným vztahům s NATO, provedeným reformám a podílu vojenské spolupráce nebyl Gruzii a Ukrajině udělen status kandidátské země.

V této záležitosti se projeвило strategické rozdělení uvnitř Aliance. Zastánci udělení MAP Gruzii a Ukrajině byly Spojené státy a země východní Evropy. Oponovala jim však skupina členských států, mezi nimi Francie, Německo, Maďarsko, Itálie a země Beneluxu.¹⁴³ Podle některých autorů se tyto státy obávaly důsledků, kteřé by udělení MAP Gruzii a Ukrajině mělo na vztahy s Ruskem. Julianne Smith, americká expertka na mezinárodní a strategické záležitosti, to spojuje s tím, že Rusko v té době, stejně jako v minulosti upozorňovalo na politické a vojenské důsledky v případě schválení tohoto plánu. Aliance podceňovala tyto hrozby, dokud Rogozin neprohlásil, že Rusko by namířilo jaderné hlavice na Ukrajinu, kdyby mělo vstoupit do NATO. Státy oponující udělení MAP Gruzii a Ukrajině sice argumentovaly existencí zamrzlých konfliktů v těchto zemích, ale podle Smith je nepochybně ovlivnilo také Rogozinovo prohlášení.¹⁴⁴ Vzhledem k tomu, že NATO na summitu v Bukurešti nezmínilo žádné termíny s ohledem na členství Gruzie a Ukrajiny, byla otázka rozšíření prozatím odložena.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 167.

¹⁴¹ z angl. The Membership Action Plan. Jeho smyslem je asistovat a poskytovat praktickou podporu kandidátským zemím v přípravách na členství.

¹⁴² *Bucharest Summit Declaration*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm

¹⁴³ *NATO Allies Oppose Bush on Georgia and Ukraine*. In: The New York Times, http://www.nytimes.com/2008/04/03/world/europe/03nato.html?_r=1&pagewanted=all (22.6. 2012)

¹⁴⁴ Smith, Julianne. *The NATO-Russia Relationship: Defining Moment or Deja Vu?* In: Center for Strategic and International Studies, www.csis.org

V důsledku rusko-gruzínské války ze srpna 2008 se tato otázka ale stala opět aktuální. Užitím vojenské síly v ozbrojeném konfliktu prokázal Medveděv kontinuitu s výše zmíněným zahraničně politickým postojem Ruska za Putinova prezidentství.¹⁴⁵

Podle Eugena Rumera a Angely Stent je na jednání Ruska v Gruzii potřeba nahlížet v kontextu jeho zahraničně politických priorit. Mezi ně patří cíl dosáhnout stavu, kdy se země bývalého SSSR stanou exkluzivní sférou vlivu Moskvy. Ten s sebou nenese pouze demonstrace vojenské či politické síly v zemích zájmu, ale i omezení vnějšího vlivu. V letech předcházejících rusko-gruzínské válce si Západ mezi své úkoly zařadil cíl podepřít nezávislost a životaschopnost sousedních zemí Ruska. To však bylo v protikladu s klíčovým cílem zahraniční politiky Vladimira Putina a Dmitryho Medveděva, kteří chtěli obnovit vliv Moskvy ve svém sousedství a zbavit se americké a evropské přítomnosti v Eurasii.¹⁴⁶

Podle Stephena Larrabeeho nepředstavovala ruská invaze pokus o globální vyvažování moci, ale v podstatě obrannou akci, namířenou na zastavení upadající autority Moskvy v oblasti, která podle ní byla v její sféře vlivu. „Zatímco invaze byla zprvu a především navržena k potrestání a politickému oslabení Saakashviliho, byla také navržena k objasnění, že Rusko je připraveno, pokud to bude nutné, bránit své zájmy v bývalém sovětském prostoru silou.“¹⁴⁷

Námítky některých západoevropských států ohledně rozšíření byly utuženy z obavy, že by tento krok mohl zhoršit už tak napjaté vztahy s Ruskem a že MAP nemůže být udělen nestabilním státům.¹⁴⁸ Naopak Spojené státy se nadále pokoušely prosadit členství těchto dvou zemí v NATO, právě z důvodu války v Gruzii.¹⁴⁹ Jak nicméně vyplývá ze Závěrečné zprávy NATO pro rok 2008 a v dalších letech přijatých oficiálních dokumentů a prohlášení, Aliance se zdržela udělení statusu kandidátské země Gruzii a Ukrajině, navzdory obecnému závazku

¹⁴⁵ Haas, de M.: *Russian Security Policy and Cooperation with the West*. In: Real Instituto Elcano, http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_eng/Content?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari97-2010

¹⁴⁶ Rumer, Eugene - Stent, Angela. *Russia and the West*. Survival. 51, 2009, č. 2, s. 94. www.tandfonline.com (23.6. 2012)

¹⁴⁷ Larrabee, S. F.: *Russia, Ukraine, and Central Europe: The Return of Geopolitics*. Journal of International Affairs 63, 2010, č. 2, s. 36. http://jia.sipa.columbia.edu/files/jia/33-52_Larrabee.pdf

¹⁴⁸ Bugajski, Janusz: *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. In: Centre for Strategic and International Studies, www.csis.org (20.6. 2012)

¹⁴⁹ *U.S. pushing to bring Ukraine and Georgia into NATO*. In: The New York Times, <http://www.nytimes.com/2008/02/13/world/europe/13iht-nato.4.10021504.html> (22.6. 2012)

Aliance k tomuto cíli. Podle Rogozina to poukazovalo na to, že vztahy s Ruskem jsou pro NATO důležitější, než vztahy s uchazeči o členství.¹⁵⁰

Larabee tvrdí, že větší vliv na ruskou politiku vůči západní části bývalého sovětského prostoru má spíše Ukrajina než Gruzie. Její integrace do západních struktur by přesunula strategickou rovnováhu v Evropě, která by ukončila „obnovování sovětské hegemonie v bývalém sovětském prostoru“.¹⁵¹ Pro Rusko má Ukrajina svou důležitost díky bohatému hospodářskému základu a přístupu k Černému moři.¹⁵²

Na tomto místě je nutné zmínit, že Gruzie zvýšila svůj strategický potenciál, kdy díky zvýšeným výdajům na obranu byla během let 2010 a 2011 gruzínská armáda modernizována výcvikem a vybavením, které odpovídá nejvyšším standardům NATO.¹⁵³ U Gruzie zůstává ovšem problematický status odtrženeckých republik Abcházie a Jižní Osetie, který představuje hlavní překážku pro zahraničně politické priority Tbilisi. Gruzie sice v čele s prezidentem Saakashvilim skrze diplomacii usilovala o vyřešení statusu těchto území, ale to by bylo umožněno pouze za aktivní účasti a akceptace Ruska.

Podle ruského politologa Ivana Dineva Ivanova poskytl nevyřešený konflikt Moskvě de facto pravomoc veta blokovat vstup Gruzie do NATO. „Výsledkem války z roku 2008 mezi Gruzii a Ruskem bylo, že podstatně snížila šance Gruzie pro členství v NATO dokud nebude dosaženo ustavení statusu Abcházie a Jižní Osetie. Navzdory sympatiím Západu s pozicí Gruzie týkající se statusu Abcházie a Jižní Osetie, Washington a Brusel jasně konstatovaly, že postup Tbilisi k euroatlantické orientaci by byl eventuální za předpokladu zlepšení vztahu s jeho severním sousedem.“¹⁵⁴

Na rozdíl od Gruzie, která vnímá Rusko jako hrozbu a nadále usiluje o členství v Alianci, situace na Ukrajině se od rusko-gruzínské války změnila. V roce 2010 se stal prezidentem novým prezidentem Viktor Janukovič, jehož hlavním zahraničně politickým cílem bylo zlepšit vztahy s Moskvou. Ukrajina také upustila

¹⁵⁰ *NATO Chief Defends Engaging with Russia*. In: The New York Times, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9D00EFDB1539F937A35751C1A96E9C8B63&pagewanted=all> (22.6. 2012)

¹⁵¹ Larrabee, S. F.: *Russia, Ukraine, and Central Europe: The Return of Geopolitics*. Journal of International Affairs 63, 2010, č. 2, s. 38. http://jia.sipa.columbia.edu/files/jia/33-52_Larrabee.pdf

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Je to díky tomu, že většina reforem byla prováděna za asistence USA.

¹⁵⁴ Ivanov, Ivan Dinev: *Transforming NATO: New Allies, Missions, and Capabilities*. Plymouth, Lexington Books 2011, s. 182.

od cíle členství v NATO. S Aliancí ovšem chtěla zachovat širokou praktickou spolupráci.¹⁵⁵

Pozice NATO ohledně přijetí Gruzie a Ukrajiny zůstává dodnes nezměněna. Od rusko-gruzínské války však bylo vyvinuto několik iniciativ, které měly prohloubit partnerství mezi Aliancí a těmito zeměmi. V září 2008 byla založena Komise NATO-Gruzie, s cílem dohlížet na asistenci NATO Gruzii po konfliktu s Ruskem.¹⁵⁶ Koncem roku 2008 Gruzii i Ukrajině nabídnut Roční národní program, v jehož rámci mělo NATO asistovat těmto zemím při reformách v oblastech demokracie, institucí a obrany. Roční národní program měl Gruzii a Ukrajinu pomoci učinit kroky, které by je přiblížily ke členství v Alianci.¹⁵⁷ Přestože nebyl doposud zmíněn žádný termín pro členství či status kandidátské země pro Gruzii a Ukrajinu, NATO s těmito zájmy intenzivně spolupracuje a oceňuje jejich úsilí o reformy.

3.2 Spolupráce a rozpory NATO a Ruska v protiraketové obraně

Protiraketová obrana byla již v době před rusko-gruzínskou válkou oblastí, která způsobovala ve vztazích Západu a Ruska napětí. Toto napětí souviselo s odstoupením Spojených států za administrativy George W. Bushe od Smlouvy o omezení systémů raketové obrany (ABM)¹⁵⁸, aby mohly vybudovat obranný systém proti případným útokům Íránu nebo Severní Koreje.¹⁵⁹ Rusko ale narozdíl od Spojených států nepovažovalo tyto země za bezprostřední raketovou hrozbu¹⁶⁰ a odstoupení Spojených od smlouvy ABM vnímalo jako narušení strategické

¹⁵⁵ Pifer, Steven: *Ukraine's Perilous Balancing Act*. In: Brookings, <http://www.brookings.edu/research/articles/2012/02/03-ukraine-pifer> (20.6. 2012)

¹⁵⁶ *NATO's Relations with Georgia*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm

¹⁵⁷ Nichol, Jim: *Georgia and NATO Enlargement: Issues and Implications*. In: Congressional Research Service, <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA500414> (22.6. 2012)

Tato smlouva měla omezit schopnost obou stran rozšiřovat protiraketová zařízení. Spojené státy od této smlouvy jednostranně odstoupily v roce 2002, neboť ji považovali za zastaralou a bránící jim adekvátně reagovat na nebezpečí jaderného vydírání státem jako je Írán. Komentář G. W. Bushe k odstoupení Spojených států od ABM Treaty http://www.armscontrol.org/act/2002_01-02/docjanfeb02

¹⁵⁹ Mankoff, J.: „The Politics of US missile defence cooperation with Europe and Russia.“ *International Affairs* 88, 2012, č. 2, s. 332. <http://onlinelibrary.wiley.com/> (22.6. 2012)

¹⁶⁰ Tamtéž.

stability v oblasti protiraketové obrany¹⁶¹. Plán Bushovy administrativy umístít protiraketová obranná zařízení v České republice a Polsku napětí prohloubilo.

Na druhou stranu, Spojené státy a NATO se snažily Rusko zapojit do širší spolupráce na protiraketové obraně. Od roku 2003 vojenský personál Ruska a členů NATO provedl několik cvičení, v nichž byly simulovány operace proti hrozbám ze třetích zemí.¹⁶² Ve stejném roce byla také zahájena studie k odhadnutí možných úrovní interoperabilitnosti mezi protiraketovými obrannými systémy bojiště NATO a Ruska.¹⁶³ Operační zkušenost při spolupráci v oblasti protiraketové obrany získaly tedy NATO a Rusko již před rokem 2008.

Rusko mělo ale co se týče spolupráce s NATO na protiraketové obraně větší ambice. Opakovaně nabízelo vládám členů NATO spolupráci na vytvoření společné sítě protiraketové obrany. Tyto nabídky se však týkaly pouze evropských členů, čímž by byl z vytváření této sítě vyrazen Washington. Plány Ruska se proto nestaly pro NATO relevantní. Aliance tak pokračovala v rozvíjení své vlastní víceúrovňové architektury protiraketové obrany nezávisle na Moskvě.¹⁶⁴ Podle Richarda Weitze, odborníka na otázky bezpečnosti a obrany, bylo Rusko k těmto nabídkám vedeno obavou, že NATO vytvoří sítě protiraketové obrany bez účasti Moskvy.¹⁶⁵ Podobné vnímání situace z ruského pohledu lze vypožorovat i ve vztahu k vyvíjejícímu se plánu Bushovy administrativy vybudovat protiraketovou obranu v Evropě.

Jak již bylo zmíněno, pro Rusko byl plán protiraketové obrany prosazovaný Spojenými státy problematickou záležitostí. Janusz Bugajski tvrdí, že hlavním důvodem, proč Moskva oponovala jakémukoli obrannému systému ve střední Evropě bylo to, že z jejího pohledu mohl ohrozit útočné postavení Ruska. Jedním ze základních bezpečnostních předpokladů Ruska je totiž schopnost zničit každého jeho evropského souseda skrze jaderný útok.¹⁶⁶

¹⁶¹ Putin: Nejefektivnějším řešením šíření raketových technologií nebylo zrušit smlouvu, která po 20 let garantovala strategickou stabilitu, ale posílit celosvětový režim nešíření zbraní.
<http://www.npr.org/news/specials/putin/nprinterview.html>

¹⁶² Survival: Russia NATO and Missile Defence

¹⁶³ Cvičení měla poskytnout základy pro budoucí zlepšení interoperabilitnosti a rozvinout mechanismy a procedury pro společné operace v oblasti protiraketové obrany bojiště. Bylo to z toho důvodu, že státy Aliance a Rusko nasazovaly vojáky do mírových operací a obrana rozmístěných vojsk tak byla společným zájmem.

¹⁶⁴ Weitz, Richard: „Illusive Visions and Practical Realities: Russia, NATO and Missile Defence“ *Survival* 52, 2010, č. 4, s. 103.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Bugajski, Janusz: *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. In: Centre for Strategic and International Studies, www.csis.org (20.6. 2012)

Z textu *Nuclear Weapons in Russian Foreign Policy* Jennifer G. Mathers, v němž analyzuje projevy a jiná veřejná prohlášení ruských prezidentů v letech 2000 a 2010, je patrné, že v pozici Ruska vůči plánům protiraketové obrany Spojených států, tak jak byla artikulována prezidentem Putinem, lze nalézt protiklady. Podle Putina by vyvinutí efektivního obranného systému mohlo mít destabilizující důsledky nejen pro Rusko, ale i mezinárodní bezpečnost. Jindy Putin sám navrhol pracovat společně se Spojenými státy a jinými zeměmi v Evropě na vytvoření obranného štítu, který by chránil všechny v Evropě od raketového útoku.¹⁶⁷ Mathers dále poukazuje na fakt, že Putin nepopisoval tento navrhovaný multilaterální obranný systém jako destabilizující a ani se nevyjadřoval k tomu, jak by byl lepší v zajišťování strategické stability než systém navrhovaný Spojenými státy. Podle Mathers se Putin ve skutečnosti neobával vojenských a strategických záležitostí týkajících se jaderných zbraní a deterence, ale spíše se snažil přesvědčit Spojené státy, že Rusko by bylo cenným partnerem.¹⁶⁸

Nutno dodat, že na summitu NATO v Bukurešti v dubnu 2008, kde byla členskými státy Aliance vyjádřena americkým plánům protiraketové obrany podpora, byla vyjádřena také připravenost zkoumat potenciální spojení systémů protiraketové obrany USA, NATO¹⁶⁹ a Ruska. Zároveň byl zdůrazněn závazek transparentnosti a budování důvěry při posilování spolupráce v oblasti protiraketové obrany.¹⁷⁰ Podobná prohlášení, včetně závazku NATO konzultovat s Ruskem protiraketovou obranu v NRC, byla ve veřejných prohlášeních NATO od té doby opakována.

Směr diskuze o protiraketové obraně a především americkém plánu umístit protiraketová zařízení ve střední Evropě se po rusko-gruzínské válce změnil. Jedním z impulzů byl projev prezidenta Medveděva Federálnímu shromáždění v listopadu 2008, v němž ohlásil konkrétní protiopatření, pokud budou realizovány plány Spojených států umístit protiraketová zařízení v Evropě. Protiopatření měla mít formu umístění raket Iskander v Kaliningradu se zacílením na polské a české

¹⁶⁷ Mathers, Jennifer G.: „Nuclear Weapons in Russian Foreign Policy: Patterns in Presidential Discourse 2000-2010“ *Europe-Asia Studies* 64, 2012, č. 3, s. 509. www.tandfonline.com (20.6. 2012)

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ NATO samotné si vytyčilo požadavek vybudování společné protiraketové obrany ve svém Strategickém konceptu z roku 1999. Od roku 2005 pracuje na budování tzv. Aktivní vrstvené obrany bojiště před balistickými raketami. Ve vývoji je rovněž protiraketová obrana území (territorial missile defence). Blíže viz. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49635.htm

¹⁷⁰ Tamtéž, čl. 38.

staniceprotiraketové obrany.¹⁷¹ Jak Mathers uvádí, podobné výhrůžky o protiopatřeních naznačoval ve svých projevech i Putin. Podle analytika Igora Sutyagina byl Medvedevův projev jasným znamením, že volá po respektu ze strany Západu, protože Rusko bylo vyřazeno z rozhodování o protiraketové obraně.¹⁷²

Ostrá rétorika Kremlu se zmírnila poté, co se nová administrativa Barackama Obamy soustředila na zlepšení vztahů s Rusy v rámci „resetu“. To bylo dalším impulzem pro změnu uvažování o protiraketové obraně. V jednom ze svých prohlášení Medvedev konstatoval: „(...) je potřeba rozsáhlý protiraketový systém. A Rusko je připraveno zapojit se v tomto systému, protože máme také zájem na zajištění bezpečnosti naší země a našich občanů před hrozbami představovanými určitými problematickými státy. Jde o to, že by to mělo být provedeno skrze společný program, spíše než umístováním raket a radarů okolo našich hranic (...)“¹⁷³ Tento projev podstatě opakoval sdělení dřívějších projevů – Rusko chce být partnerem a chce rozhodovat o podobě protiraketového systému.

17. září 2009 Obama stáhl plán umístit protiraketové štíty v Polsku a České republice. Byl ohlášen nový plán, kdy protiraketová obrana měla být přesunuta na námořní mobilní platformu. Obamův plán měl klást důraz na fázované adaptivní umístění systémů protiraketové obrany bojiště, které odrazí regionální hrozby proti evropským a jiným spojeneckým cílům.¹⁷⁴

Jak tvrdí americká analytička mezinárodních vztahů Gale A. Mattox, rozhodnutí přesunout zařízení protiraketové obrany do Středozemního moře se zdálo mít efekt na přesvědčení Rusů, že narozdíl od plánu Bushovy administrativy, budou tato zařízení skutečně namířena na Írán. Rusko již dále nezmiňovalo „odvetu“ ve formě umístění stíhaček v Kaliningradu a neoponovalo veřejně vůči dalším protiraketovým zařízením, jež měly být umístěny v Bulharsku, Turecku, Rumunsku a Polsku.¹⁷⁵

¹⁷¹ *Address to the Federal Assembly of the Russian Federation*. In: Kremlin.ru Archive, <http://eng.kremlin.ru/transcripts/296>

¹⁷² *Igor Sutyagin: Is Russia Threatening Missile Defence?* In: RUSI, <http://www.rusi.org/go.php?structureID=commentary&ref=C4ECFCA75C828A> (22.6. 2012)

¹⁷³ *President of Russia: Interview with BBC*. In: Kremlin.ru Archive, http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2009/03/29/1231_type82916_214445.shtml

¹⁷⁴ Cimbala, Stephen J.: „Forever Young: START and aftermath“ *European Security* 20, 2011, č. 1, s. 144. www.tandfonline.com (20.6. 2012)

¹⁷⁵ Mattox, Gale A. 2011. „Resetting the US-Russian Relationship: is „cooperative engagement“ possible?“ *European Security* 20, 2011, č. 1, s. 8. Dostupné z: www.tandfonline.com (20.6. 2012)

První hlavní projev nového generálního tajemníka NATO Anderse Fogh Rasmussena, den po Obamově ohlášení stáhnutí plánu umístit protiraketová zařízení ve střední Evropě, byl dalším impulsem k uvolnění vztahů Ruska a Západu. Mezi oblastmi „nového začátku“ vztahů NATO a Ruska zmínil Rasmussen také protiraketovou obranu: „Zkoumání způsobů jak čelit této hrozbě (raketovým útokům, pozn. autorky) je fundamentálním strategickým zájmem NATO i Ruska. Měli bychom zkoumat potenciál pro spojení protiraketových obranných systémů Spojených států, NATO a Ruska ve vhodnou dobu. A věřím, že práce, kterou jsme již učinili v oblasti protiraketové obrany bojiště pod záštitou Rady NATO-Rusko, včetně společných cvičení, jasně demonstruje potenciál pro spolupráci v této oblasti. NATO i Rusko mají bohatou zkušenost v protiraketové obraně. Nyní bychom tuto zkušenost kombinovat a mít z ní společný prospěch.“¹⁷⁶ Při pohledu na další vývoj spolupráce NATO a Ruska v oblasti protiraketové obrany lze zpětně Rasmussenova slova vnímat jako předpověď.

Jak již bylo zmíněno ve druhé kapitole, v listopadu roku 2010 se konal summit NATO a summit Rady NATO-Rusko v Lisabonu. Právě oblasti protiraketové obrany byla na obou summitech věnována značná pozornost. Členové Aliance se rozhodli vyvinout kapacity protiraketové obrany, které budou chránit všechny evropské obyvatele, území a síly NATO.¹⁷⁷ Zároveň se rozhodli přizvat Rusko ke spolupráci. Obě tyto záležitosti se promítly i do nového strategického konceptu NATO.

Na základě Jednotného přehledu společných bezpečnostních výzev 21. století, který byl na summitu NRC schválen, byly určeny aktivity konkrétní praktické spolupráce včetně té v protiraketové obraně. Na summitu se zástupci NRC obecně dohodli na pokračování a prohlubování spolupráce v této oblasti. Zároveň byl vytyčen konkrétní úkol vypracovat obsáhlou společnou analýzu budoucího rámce pro spolupráci v protiraketové obraně.¹⁷⁸

Zařazení protiraketové obrany mezi aktivity praktické spolupráce a politické deklarování vůle NATO i Ruska spolupracovat na celoevropském systému protiraketové obrany, značily optimismus, který byl charakteristický pro celý

¹⁷⁶ „NATO and Russia: A New Beginning.“ In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_57640.htm

¹⁷⁷ Tzv. Territorial Missile Defence

¹⁷⁸ *NRC Joint Statement at the meeting of the NATO-Russia Council held in Lisbon.* In: NATO-Russia Council, <http://www.nato-russia-council.info/en/official-documents/official-document-11/> (22.6. 2012)

lisabonský summit. Jak se ale ukázalo, shoda na spolupráci nebyla dostatečným faktorem pro její další prohlubování. NATO a Rusko chtěly totiž provozovat při spolupráci v oblasti protiraketové obrany odlišné přístupy.

Přístup NATO vysvětloval Rasmussen následovně: „Aliance má vizi dvou nezávislých, ale koordinovaných systémů, jejichž práce je bezprostředně spojena.“¹⁷⁹ Výhodami tohoto přístupu mělo být, že skrze výměnu informací a rozvíjení potenciální součinnosti těchto dvou systémů by „zlepšilo ochranu ruských a spojeneckých území“. Jak Rasmussen zdůrazňoval, díky nezávislým systémům by se předešlo „přesunům“ bezpečnosti NATO k Rusku a naopak. „Bezpečnost NATO je založena na kolektivní obraně, na základě článku 5 Washingtonské smlouvy jsou pouze země NATO zodpovědné za svou bezpečnost. Předpokládám, že Rusko, jako silná a nezávislá země, chce také mít plně pod kontrolou své vlastní obranné systémy.“¹⁸⁰

Rusko ovšem dávalo přednost jinému přístupu. Prezident Medveděv již na summitu v Lisabonu navrhoval jednotný protiraketový obranný systém, neboli spojení systémů zemí Aliance a vlastního obranného systému Ruska. Návrh ruského prezidenta komentoval Rogozin: „Medveděv efektivně navrhuje vytvořit kolektivní protiraketový obranný systém podél euroatlantického regionu. To by zhruba znamenalo připuštění neudržovat protiraketové obranné systémy v regionu – ty totiž zvyšují naše podezření – a nastavit systémy tak, aby byly namířeny vně (euroatlantického regionu, pozn. autorky).“¹⁸¹

Podle českého analytika mezinárodních vztahů Jakuba Kulhána sledovalo Rusko svými návrhy dva strategické cíle. Zprv se prý Moskva chtěla ujistit, že systém nemůže být užit proti Rusku, čímž usilovala o udržení si maximální kontroly nad tímto systémem. Zadruhé, účast v protiraketovém systému NATO by představovala pro Rusko možnost zvýšit váhu svého hlasu při rozhodovacím procesu NATO. „Podstatou je, že Moskva požaduje téměř veto nad užitím evropského protiraketového systému.“¹⁸²

Britský odborník na bezpečnostní otázky Avnish Patel ve spojitosti

¹⁷⁹ *Missile Defence. Two Independent Systems*. In: andresfogh.info, <http://andresfogh.info/2011/01/19/missile-defence-two-independent-systems>

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ *NATO Rejects Russian Missile-Defense Offer*. In: The Wall Street Journal, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703678404575636670857107444.html> (22.6. 2012)

¹⁸² Kulhánek, J.: *NATO-Russia Missile Defense as an Impossible Dream?* In: AMO, <http://www.amo.cz/publications/n-268.html?lang=en> (24.6. 2012)

s pozicí Moskvy tvrdil, že při vytváření evropského protiraketového systému měly být pro Rusko nejvíce důležité garance, že takový systém nesníží význam jeho vlastních odstrašovacích jaderných sil.¹⁸³

Rozdílný přístup NATO a Ruska ke spolupráci v protiraketové obraně byl problematický a neodpovídal optimismu lisabonského summitu. Kontroverzi v této oblasti navíc umocňovala pozice Moskvy, která vypovídala o stálé nedůvěře vůči NATO. Z Medveděvova projevu Federálnímu shromáždění v listopadu 2010 navíc vyplývalo, že oblast protiraketové obrany byla pro vztahy Ruska a Západu/NATO zásadní: „Jedna z těchto věcí se stane během příštích deseti let: buď dosáhneme dohody v protiraketové obraně a vytvoříme plnohodnotný mechanismus spolupráce, nebo (jestliže nebudeme schopni dosáhnout konstruktivní dohody) budeme svědky další eskalace závodů ve zbrojení.“¹⁸⁴

Význam spolupráce v protiraketové obraně zmínil ve svém textu *Russia in Mid-2011* Dmitrij Trenin: „Jestliže projekt (celoevropský protiraketový systém, pozn. autorky) projde, a Rusko bude jeho součástí, znamenalo by to změnu hry od pozůstalého protivenství ke strategické spolupráci. Jestliže selže, strategické protivenství se povleče, přestože podmínky, které jej způsobily, jsou dávno odstraněny.“¹⁸⁵

Během roku 2011 byla oblast protiraketové obrany převážně předmětem diskuzí a podrobování analýz v rámci NRC. Výsledk této práce se promítl do tzv. Euroatlantické bezpečnostní iniciativy, jež byla prezentována na 48. Mnichovské konferenci o bezpečnosti. V ní bylo vytyčeno několik konkrétních kroků, které měly zlepšit vztahy mezi Ruskem, Evropou a Spojenými státy a které měly vést k vytvoření „skutečného euroatlantického bezpečnostního prostředí“.¹⁸⁶ Jedním z kroků mělo být vytvoření společného projektu evropské protiraketové obrany.¹⁸⁷

3.3 Spolupráce v Afghánistánu

¹⁸³ Patel, Avnish. *NATO's New Strategic Concept and Missile Defence*. In: Royal United Services Institute, <http://www.rusi.org/go.php?structureID=commentary&ref=C4CD023AD5314E> (24.12. 2012)

¹⁸⁴ *Presidential Address to the Federal Assembly of the Russian Federation*, November 30. In: Kremlin.ru Archive <http://eng.kremlin.ru/transcripts/1384> (20.6.2012)

¹⁸⁵ Trenin, D.: *Russia in Mid-2011*. In: Carnegie Endowment for International Peace, www.carnegieendowment.org/ (20.6. 2012)

¹⁸⁶ Munich Security Conference, <http://www.securityconference.de/Program.425+M594accb6e41.0.html>

¹⁸⁷ Blíže viz. <http://carnegieendowment.org/specialprojects/?fa=list&id=1183>

Afghánistán se již více než 30 let vyznačuje ozbrojeným konfliktem a vnitřní nestabilitou. Žádná oficiální vláda od roku 1979 nikdy plně nekontrolovala teritorium celého státu. Jedním z důsledků je špatná bezpečnostní situace v zemi. Mezi lety 1996 - 2001 mělo národní vládu pod kontrolou islámské extrémistické hnutí Taliban.¹⁸⁸ Přestože již hnutí není u moci, zůstává pro afghánský stát hrozbou, neboť vytváří paralelní vládní struktury s cílem omezit vliv současné centrální vlády Hamída Karzáiho. Bezpečnostní situaci Afghánistánu a hrozbám představovaných místním extremismem je věnována pozornost nejen ze strany afghánské vlády či sousedních států, ale také širším mezinárodním společenstvím.

NATO je v čele mezinárodních peacekeepingových operací v Afghánistánu od roku 2003,¹⁸⁹ s cílem pomoci ustavit podmínky pro systém zastupitelské vlády a sebeudržující mír. NATO se především snaží asistovat afghánské vládě v zachování bezpečnosti v oblastech operací, podpořit ji v šíření její autority a pomoci poskytnout bezpečné prostředí pro svobodné a řádné volby a šířit principy právního státu.¹⁹⁰

Na zabezpečení Afghánistánu má svůj zájem také Rusko. Vnímá totiž současnou situaci v Afghánistánu jako bezpečnostní hrozbu vůči sobě a svému středoasijskému sousedství.¹⁹¹ Stejně jako NATO má Rusko zájem na předejití „talibanizace“ tohoto regionu. Zástupce ministra zahraničních věcí Ruské federace Sergei Ryabkov ale upozorňuje, že Taliban navíc není jediná extrémistická skupina v Afghánistánu.¹⁹² Jsou zde i další skupiny, které jsou mnohonárodnostní a vyznávají radikální islámskou ideologii. Podle Ryabkova lze u nich v současné době spozorovat expanzionistické úmysly, kdy se snaží rozšířit svůj vliv k příhraničním státům Afghánistánu, včetně středoasijských spojenců Ruska.¹⁹³ Moskva má tedy zájem na potlačení vzestupu náboženského extremismu, u něhož

¹⁸⁸ Organizace spojených národů tuto vládu nikdy oficiálně neuznala. Blíže k vývoji politické situace v Afghánistánu viz. <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/un-afghan-history.shtml>

¹⁸⁹ Jak k tomu došlo, zmínit tady rok 2001, Al Qaeda, 11. září apod.

¹⁹⁰ *NATO Handbook*. Brussels, NATO Public Diplomacy Division 2006, s. 253.

¹⁹¹ Trenin, Dmitry – Malashenko, Alexei: „Afghanistan. A View From Moscow“ *Carnegie Endowment for International Peace*, <http://carnegieendowment.org/2010/04/27/afghanistan-view-from-moscow/3xs>

¹⁹² Dalšími extrémistickými skupinami jsou např. Uzbekistánské islámské hnutí, Al Qaeda či tzv. síť Haqqani.

¹⁹³ „The view from Moscow. An Interview with Sergey Ryabkov.“ *Journal of International Affairs* 63, 2010, č. 2. <http://jia.sipa.columbia.edu/view-moscow-interview-sergey-ryabkov>

se obává, že se rozšíří napříč střední Asií a oživí tak aktivity islámského radikalismu v Uzbekistánu a Kyrgystánu.¹⁹⁴

Jako další hrozbu vnímá Rusko rozmach obchodu s drogami. Rusko se totiž během posledních několika let přeměnilo z tranzitní země na zemi hlavního importu afghánského heroinu a opiátů.¹⁹⁵ Ruským zájmem je tedy zamezit pašování drog z této země. To způsobuje jeden z problémů spolupráce Ruska a spojeneckých sil. Zatímco Rusko by chtělo agresivní zničení makových polí v Afghánistánu, pro Spojené státy a NATO by byla tato akce kontraproduktivní, neboť by si znepráčetilafghánskou populaci, která je ekonomicky závislá na příjmu z trhu s drogami.¹⁹⁶

NATO a Rusko tak sdílí společné cíle ve stabilizování Afghánistánu a širšího regionu. Díky tomu se stal Afghánistán důležitou oblastí pro rozvíjení praktické spolupráce. Prvním projektem, který zahájil spolupráci mezi NATO a Ruskem v Afghánistánu, byl výcvik afghánského a středoasijského personálu v boji proti narkotikům. Projekt byl zahájen ministry zahraničí NRC v prosinci 2005 a měl pomoci určovat hrozby představované pašováním afghánských narkotik. Skrze něj sdílí členské státy NRC kombinované expertízy společně s úředníky z Afghánistánu a dalších středoasijských zemí.¹⁹⁷

Vedle mise International Security Assistance Force (ISAF) vedenou NATO mají v Afghánistánu své samostatné jednotky Spojené státy¹⁹⁸. Kvůli zásobování těchto sil musí Spojené státy a NATO dovážet do země nejrůznější materiál. Většina členů koalice je zodpovědná za zásobování svých vlastních ozbrojených sil. Od roku 2001 byla výhradně užívána zásobovací cesta přes Pákistán.

Spojené státy a NATO však od začátku usilovaly o otevření alternativní stezky, která by vedla do Afghánistánu ze severu.¹⁹⁹ Příležitost ke kontinentální

¹⁹⁴ Trenin, D. – Malashenko, A.: „Afghanistan. A View From Moscow“ *Carnegie Endowment for International Peace*, <http://carnegieendowment.org/2010/04/27/afghanistan-view-from-moscow/3xs>

¹⁹⁵ Kulhánek, J.: „Russia as the West's Elusive Ally in Afghanistan“ *Asociace pro mezinárodní otázky*, <http://www.amo.cz/publikace/russia-as-the-wests-elusive-ally-in-afghanistan.html>

¹⁹⁶ Kucera, Joshua: *Central Asia: Russia Grapples with a Security Dilemma*. In: Eurasianet, <http://www.eurasianet.org/node/64340>

¹⁹⁷ *NATO's Relations with Russia*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm

¹⁹⁸ Tzv. Operation Enduring Freedom.

¹⁹⁹ Taliban totiž prováděl útoky na zásobovací cesty NATO. Nespolehlivost pákistánské zásobovací linie podnítila hledání alternativních cest.

stezce se naskytlá v roce 2008, kdy Rusko na summitu NATO v Bukurešti nabídlo Alianci pozemní tranzit nevojenského materiálu.²⁰⁰

Vzhledem k tomu, že stabilizace Afghánistánu je společným zájmem NATO i Ruska, získala tato oblast spolupráce během svého rozvoje pevné základy. To se projevilo po rusko-gruzínské válce, kdy spolupráce NATO a Ruska v Afghánistánu nebyla přerušena. NATO suspendovalo činnost NRC, čímž byla pouze omezena komunikace skrze toto fórum. Následnou reakcí Ruska bylo přerušování vojenské spolupráce. Kremlin však upustil od přerušování všech styků a pokračoval v poskytování asistence Alianci v Afghánistánu.²⁰¹ Důvody pro pokračování podpory operací NATO v Afghánistánu²⁰² vysvětloval zástupce Ruska pro NATO Rogozin tak, že Moskva nadále podporovala Alianci pouze proto, že Rusko mělo obavy ze zhoršení vojenské a politické situace v zemi, která čelí stálému vzestupu extrémismu a produkci drog. „Nevidíme jakýkoli úspěch (v operacích NATO), ale pouze degradaci situace, a to je důvod, proč se Rusko rozhodlo zachovat svou spolupráci s NATO v této oblasti.“²⁰³

To, že krize ve vztazích NATO a Ruska, jež vyvrcholila rusko-gruzínskou válkou neměla vážnější dopad na oblast spolupráce v Afghánistánu, dokládá také postupné uzavírání bilaterálních dohod s některými zeměmi Aliance o tranzitu vojenského a nevojenského materiálu přes ruské území.

Německo bylo první zemí NATO, která získala povolení Ruska pro dopravení vojenského nákladu přes jeho území do Afghánistánu a to již v listopadu 2008,²⁰⁴ tedy v době, kdy se ještě zdaleka nehovořilo o „resetu“. Připomeňme však, že právě Německo bylo v čele skupiny zemí, která volala po rychlém smíření s Ruskem.

Jak je patrné z prohlášení ministerstva zahraničí Ruské federace z 20. listopadu 2008, Rusko sice chtělo prohloubit spolupráci s Aliancí v Afghánistánu, ale zdůrazňovalo pouze bilaterální tranzitní dohody uzavřené s jednotlivými

²⁰⁰ *Chairman's statement: Meeting of the NATO-Russia Council at the level of Heads of State and Government held in Bucharest, April 4, 2008.* In: The Permanent Mission of Russia to NATO, <http://natomission.ru/en/cooperation/document/9/> (22.6. 2012)

²⁰¹ *Russia freezes peacekeeping operations with NATO for six months.* RIA Novosti, <http://en.rian.ru/world/20080826/116290095.html> (22.6. 2012)

²⁰² např. užívání vzdušných základů ve střední Asii; nebo sem dát allowing Nato to transport by land through Russia non-military supplies for the bloc's operation in Afghanistan

²⁰³ *Russia may suspend support for NATO operations in Afghanistan.* In: The Permanent Mission of Russia to NATO, <http://natomission.ru/en/security/article/security/artnews/29/>

²⁰⁴ *Russia Opens Afghan Transit Route for NATO's Germany.* In: Radio Free Europe Radio Liberty, http://www.rferl.org/content/Russia_Opens_Afghan_Transit_Route_For_NATOs_Germany/1351659.html

spojenci, jako Německo nebo Francie. Dohoda NATO a Ruska o pozemním tranzitu, jež byla podepsaná na summitu v Bukurešti, nebyla v prohlášení zmíněna.²⁰⁵ Byla ale naplněna, když v březnu roku 2009 byl Spojeným státům umožněn převoz nevojenského nákladu skrze ruské území.²⁰⁶

Důležitým mezníkem pro spolupráci v Afghánistánu se stal summit Rady NATO-Rusko v Lisabonu v listopadu 2010. Zde byla dohodnuto zvýšení celkové úrovně asistence ze strany Ruska. Rusko potvrdilo, že umožní NATO dovážet zásoby skrze ruské území k misi v Afghánistánu.²⁰⁷ Zásobovací trasy pro převoz nevojenského materiálu přes ruské území tak měly být rozšířeny.

V prosinci 2010 ratifikoval ruský parlament mezivládní dohody s Francií a Španělskem o vojenských tranzitech. Dokumenty stanovily mezinárodní legální základy pro tranzit vojenských nákladů a personálu skrze vzdušný prostor Ruska.²⁰⁸ K další ratifikaci došlo v únoru roku 2011, kdy se jednalo o dohodu Ruska a Itálie o převozu též vojenského nákladu.²⁰⁹

Dohody o pozemním tranzitu nevojenského materiálu byly předmětem dohody s NATO na summitu v Lisabonu. Postupně uzavřené bilaterální dohody s Německem, Francií, Španělskem, Spojenými státy, Itálií a Švédskem umožňovaly tranzit zbraní, vojenského materiálu a personálu a byly aktivně implementovány.²¹⁰

Afghánistán se projevil jako důležitá oblast, v níž bylo možné rozvíjet praktickou spolupráci. Podle Antonenko a Yurgense se nabízel jako „testovací oblast pro schopnost Ruska a NATO transformovat jejich vztah“.²¹¹ I podle Jakuba Kulhánka byl právě v Afghánistánu patrný rozměr spolupráce mezi NATO a Ruskem po rusko-gruzínské válce: „V současné atmosféře rusko-západního tání je

²⁰⁵ *The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Response to question relating to ground transit through Russian territory of Bundeswehr Military Cargoes to Afghanistan.* In: Mid.ru http://www.mid.ru/bdcomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/78beb9bdf857556fc3257523003f9f21

²⁰⁶ *First US supplies to Afghanistan go through Russia.* Reuters, <http://rt.com/usa/news/first-us-supplies-to-afghanistan-go-through-russia/>

²⁰⁷ *20 Nov. 2010 Closing press conference by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Summit meetings of Heads of State and Government - Lisbon, Portugal* http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_68887.htm

²⁰⁸ *Russian Parliament Approves French, Spanish military transit deals.* RIA Novosti, http://en.rian.ru/military_news/20101210/161723957.html

²⁰⁹ *Agreement between Russia and Italy on transit of military cargo submitted for ratification to State Duma* In: Kreml.ru Archive, <http://eng.kremlin.ru/news/3682>

²¹⁰ *Information and Press Department of MFA of Russia Comments upon Kirghiz Mass Media Publications on Procedure of NATO Cargo Transit from Afghanistan Through Ulyanovsk Airport.* In: Mid.ru, http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/8AE1C52CBDC A1DF8442579CE0034E55B

²¹¹ Antonenko, O. – Yurgens, I.: „Towards a NATO-Russia Strategic Concept“ *Survival*, 52, 2010, č. 6, s. 9.

zejména Afghánistán mnohými považován za odrazový můstek pro novou éru v bezpečnostní spolupráci mezi Ruskem a Západem/NATO.²¹²

Na oblast spolupráce v Afghánistánu má Rusko, podobně jako v oblasti protiraketové obrany, dvouznačný pohled. Na jedné straně vítá přítomnost jednotek Spojených států a NATO v Afghánistánu, neboť má zájem na jeho stabilitě. To je základní motivací pro umožnění tranzitu nevojenského i vojenského materiálu skrze ruské území jednotlivým členům Aliance.

Zároveň ale přítomnost zahraničních sil v regionu nevíta v souvislosti s vnímáním střední Asie jako ruské sféry vlivu. Podle Trenina je právě úsilí podržet si Afghánistán uvnitř své sféry vlivu nejvyšším zájmem Moskvy v regionu střední Asie.²¹³ Podle americké politoložky Rebeccy Moore dokazuje inklinaci vidět NATO jako soupeře v regionu Šanghajská organizace spolupráce, která byla oficiálně založena v roce 2001 jako antiteroristické partnerství mezi Ruskem, Čínou, Uzbekistánem, Kyrgyzstánem a Tádžikistánem, ale byla také pravděpodobně navržena k omezení vlivu Spojených států v regionu.²¹⁴

K dvouznačnosti pohledu Ruska na oblast v Afghánistánu se vyjadřuje i James Sherr. Tvrdí, že většina vojenského a bezpečnostního vedení se obává stabilizování Afghánistánu, neboť jeho konsolidování za významného úsilí NATO, by mohlo komplikovat vztahy s Čínou, Indií, Pákistánem a střední Asií. Navíc by to poskytlo další impulzy pro projekty tranzitu energetiky, čímž by byla obejitá současná závislost na Rusku. Snížilo by to sebezvanou klíčovou roli Ruska a překazilo by to jeho ambice mít rozhodující vliv v Afghánistánu samotném – ne jako partner Spojených států, ale jako nezávislý aktér.²¹⁵

Vybrané oblasti vzájemného působení NATO a Ruska zaznamenaly v letech 2008-2012 posun z hlediska politik obou aktérů. Tyto oblasti, ať už se v nich jednalo o spolupráci nebo rozpory mezi NATO a Ruskem, měly své kořeny

²¹² Kulhánek, J.: „Russia as the West’s Elusive Ally in Afghanistan“ *Asociace pro mezinárodní otázky*, <http://www.amo.cz/publikace/russia-as-the-west-s-elusive-ally-in-afghanistan.html>

²¹³ Trenin, D.: *Contemporary Issues in International Security: Central Asia* in Blank, Stephen J. (ed.): *Central Asian Security Trends*. Strategic Studies Institute, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubid=1063>

²¹⁴ Rebecca Moore: „NATO’s Partners in Afghanistan: Impact and Purpose.“ In: Universidad Complutense de Madrid, <http://www.ucm.es/info/unisci/revistas/UNISCI%20DP%2022%20-%20MOORE.pdf>

²¹⁵ Sherr, J.: *Russia: managing contradictions*. In: Chathamhouse, http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Americas/us0510_sherr.pdf (22.6. 2012)

již v době před rusko-gruzínskou válkou. S jednoznačností lze tvrdit, že válka se na všech třech oblastech neodrazila do stejné míry.

Krize se nejvíce odrazila v otázce rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu. Eskalace konfliktu v Gruzii zařadila tuto zemi z mezinárodního hlediska do nestabilních oblastí, čímž jí byl zamezen vstup do Aliance. Této zemi nebyl udělen status kandidátské země. Ten nebyl udělen ani Ukrajině, ale primární příčinou byla změna zahraničně politického směru ukrajinské vlády, která chtěla budovat lepší vztahy s Ruskem. NATO s oběma zeměmi aktivně spolupracuje, bez konkrétního data na posunutí partnerství ke členství.

V oblasti protiraketové obrany lze odlišit dva posuny politik. Prvním je zrušení umístění obranná zařízení ve střední Evropě administrativou Baracka Obamy. Ačkoliv se primárně nejednalo o ústupek Rusku, tento krok byl považován za součást resetu ve vztazích Západu a Ruska. Druhým posunem bylo rozhodnutí Rady NATO-Rusko spolupracovat na vytvoření evropského systému protiraketové obrany, který by chránil jak evropské země, tak Rusko. Toto rozhodnutí úzce souviselo s určením společných hrozeb NATO a Ruska, které tak umožnilo rozšířit agendu společné spolupráce. Odlišné přístupy k této spolupráci a vzájemná nedůvěra ponechávají zatím tuto oblast v mezích konzultací a vypracování analýz.

Spolupráce v Afghánistánu se projevila jako natolik důležitá oblast, že v ní nebyla po rusko-gruzínské válce přerušena spolupráce. Jde o případ, kde NATO a Rusko jednoznačně sdílí své zájmy.

Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala současným vztahům NATO a Ruska. Práce byla založena na analýze vývoje jejich vztahů po rusko-gruzínské válce, přičemž poslední část práce se zaměřila na konkrétní oblasti vzájemného působení NATO a Ruska ve vymezeném období.

Text stavěl na předpokladu, že navzdory prohlubující se spolupráci v oblastech sdílených zájmů brání odlišné postoje v některých bezpečnostně strategických otázkách stabilnímu partnerství. Proto vztahy mezi NATO a Ruskem nelze výlučně označovat za kooperační. Z tohoto předpokladu tak vycházela otázka, zda odlišný postoj NATO a Ruska v bezpečnostně strategických otázkách bránil rozvíjení spolupráce v oblastech sdílených zájmů.

Reakcí NATO na jednání Ruska při rusko-gruzínském konfliktu a po něm bylo suspendování činnosti nejvýznamnějšího orgánu pro vztahy NATO a Ruska, tj. Rady NATO-Rusko. Přestože se ohledně situace v Gruzii jejich postoje rozcházely, vztahy na platformě NRC byly po několika měsících obnoveny. Někteří autoři pak označovali přerušeni činnosti NRC pouze jako symbolické gesto. Jak bylo deklarováno generálním tajemníkem NATO Schefferem, situace v Gruzii nepředstavovala záležitost, která by měla blokovat rozvíjení spolupráce NATO a Ruska.

V roce 2010 se významným mezníkem ve vztazích NATO a Ruska stal summit v Lisabonu, na kterém byly vztahy oficiálně „vyresetovány“ a jehož výsledky signalizovaly vzhledem ke vztahům NATO a Ruska optimistickou budoucnost. Partnerství, dialog, důvěra, sdílené zájmy, sdílené hrozby – to vše byly pomyslná hesla summitu. Právě znovupotvrzení sdílených hrozeb a určení těch nových, bylo základem pro rozvíjení další spolupráce. Někteří autoři ovšem poukazovali na fakt, že deklarováním principů budoucích vztahů nevymizely rozpory.

Tyto rozpory přetrvaly v otázce rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu. Právě na tuto oblast měla rusko-gruzínská zásadní dopad, přesněji v případě členství Gruzie. Nevyřešená status odtrženeckých regionů a napjaté vztahy s Ruskem znamenají, že možnost Gruzie stát se členem Aliance, je odložena na neurčito. Nicméně NATO s ní udržuje intenzivní dialog a spolupráci (stejně tak i s Ukrajinou). Pro Rusko je důležité, že ani Gruzie, ani Ukrajina, nemají status kandidátské země. Právě v tomto bodě lze aplikovat tvrzení Jamese Sherra, že Rusko má potenciál překazit mezinárodní dění (v tomto případě rozšíření NATO)

a že chce, aby si toho byl Západ vědom. Úspěšná demonstrace síly Ruska v Gruzii potvrzuje tuto logiku.

Tvrzení, že odlišné postoje v některých bezpečnostně strategických otázkách brání stabilnímu partnerství, lze potvrdit na oblasti protiraketové obrany. NATO a Rusko čelí společné hrozbě raketového útoku, tato společná hrozba byla identifikována, což mělo vést k vytvoření evropského obranného štítu. Odlišné přístupy a vzájemná nedůvěra jsou však faktory, které ponechávají spolupráci v této oblasti zatím omezenou. Nejvyšší ruští představitelé navíc opakovaně prohlašují, že v případě nedosáhnutí shody, která bude brát v úvahu ruské zájmy, učiní Rusko obranná odvetná opatření.

Spolupráce v Afghánistánu, konkrétně usnadnění tranzitu vojenského a nevojenského materiálu Alianci ze strany Ruska, byla oblastí, která nebyla postižena rusko-gruzínským konfliktem. Během let 2008-2012 uzavřelo Rusko několik bilaterálních dohod s členskými zeměmi NATO o převozu jejich zásob do Afghánistánu. Vzhledem k tomu, že v Afghánistánu NATO i Rusko jednoznačně sdílí své zájmy, tj. stabilizace země, zamezení návratu Talibanu k moci a boj proti šíření narkotik, je právě spolupráce v Afghánistánu považována za oblast, která má potenciál prohlubovat partnerství NATO a Ruska a případně přenést tento proces i do oblastí dalších.

Na záležitostech protiraketové obrany a Afghánistánu se hodí připomenout to, co tvrdil Segey Karaganov. Pro Rusko jsou dobré vztahy s NATO ziskem v tom ohledu, že spolupráce dává důležitost pozici Ruska jako velmoci, jejímž cílem je udržovat si tento status. Právě tato logika je patrná při jednání o protiraketové obraně.

Vztahy NATO a Ruska po rusko-gruzínské válce zaznamenaly změnu směrem k prohlubování partnerství a spolupráce, přinejmenším v rovině deklarování tohoto směru. Stále je ovšem ve vztazích patrná nedůvěra a rozpory v některých otázkách brání stabilnímu partnerství NATO a Ruska. Jak se však ukázalo po rusko-gruzínské válce, obě strany byly schopny vyrovnat se s krizí v jejich vztahu, neboť dávají přednost prosazování svých zájmů.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Elektronické

20 Nov. 2010 Closing press conference by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Summit meetings of Heads of State and Government - Lisbon, Portugal In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_68887.htm

Anders Fogh Rasmussen: MSC. In: Munich Security Conference, <http://www.securityconference.de/Anders-Fogh-Rasmussen.829+M52087573ab0.0.html> (22.6. 2012)

Address to the Federal Assembly of the Russian Federation. In: Kremlin.ru Archive, <http://eng.kremlin.ru/transcripts/296>

Agreement between Russia and Italy on transit of military cargo submitted for ratification to State Duma In: Kreml.ru Archive, <http://eng.kremlin.ru/news/3682>

Chairman's statement: Meeting of the NATO-Russia Council at the level of Heads of State and Government held in Bucharest, April 4, 2008. In: The Permanent Mission of Russia to NATO, <http://natomission.ru/en/cooperation/document/9/> (22.6. 2012)

Co je protiraketová obrana. In: Ministerstvo obrany ČR, <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=7749> (19.6. 2012)

First US supplies to Afghanistan go through Russia. Reuters, <http://rt.com/usa/news/first-us-supplies-to-afghanistan-go-through-russia/>

Final communiqué. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_46247.htm (21.6. 2012)

I am President of Entire Nation – Saakashvili. In: Civil.ge, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=16952>

Igor Sutyagin: Is Russia Threatening Missile Defence? In: RUSI, <http://www.rusi.org/go.php?structureID=commentary&ref=C4ECFCA75C828A> (22.6. 2012)

Information and Press Department of MFA of Russia Comments upon Kirghiz Mass Media Publications on Procedure of NATO Cargo Transit from Afghanistan Through

President of Russia: Interview with BBC. In: Kremlin.ru Archive, http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2009/03/29/1231_type82916_214445.shtml

Ulyanovsk Airport. In: Mid.ru, http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/8AE1C52CBDCA1DF8442579CE0034E55B

Missile Defence. Two Independent Systems. In: andersfogh.info, <http://andersfogh.info/2011/01/19/missile-defence-two-independent-systems>

Monitors in Georgia Enter South Ossetia Buffer Zone. In: The New York Times, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9503EEDB153EF931A35753C1A96E9C8B63> (20.6. 2012)

Munich Security Conference, <http://www.securityconference.de/Program.425+M594accb6e41.0.html>

NATO-Russia Relations. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19572.htm (23.6. 2012)

NATO Rejects Russian Missile-Defense Offer. In: The Wall Street Journal, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703678404575636670857107444.html> (22.6. 2012)

NATO's Relations with Georgia. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm

NATO's Relations with Russia. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm

NATO's role in relation to the conflict in Kosovo. In: NATO, <http://www.nato.int/kosovo/history.htm> (20.6. 2012)

North Atlantic Council discusses situation in Georgia. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_43416.htm?selectedLocale=en

NRC Joint Statement at the meeting of the NATO-Russia Council held in Lisbon. In: NATO-Russia Council, <http://www.natorussiainfo.info/en/officialdocuments/official-document-11/> (22.6. 2012)

Presidential Address to the Federal Assembly of the Russian Federation, In: Kremlin.ru Archive <http://eng.kremlin.ru/transcripts/1384> (20.6.2012)

Russia freezes peacekeeping operations with NATO for six months. RIA Novosti, <http://en.rian.ru/world/20080826/116290095.html> (22.6. 2012)

Russia may suspend support for NATO operations in Afghanistan. In: The Permanent Mission of Russia to NATO, <http://natomission.ru/en/security/article/security/artnews/29/>

NATO Chief Defends Engaging with Russia. In: The New York Times, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9D00EFDB1539F937A35751C1A96E9C8B63&pagewanted=all> (22.6. 2012)

Press Conference by NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_7866.htm?selectedLocale=en

Russia Opens Afghan Transit Route for NATO's Germany. In: Radio Free Europe Radio Liberty, http://www.rferl.org/content/Russia_Opens_Afghan_Transit_Route_For_NATOs_Germany/1351659.html

Russian Parliament Approves French, Spanish military transit deals. RIA Novosti, http://en.rian.ru/military_news/20101210/161723957.html

Russia vs. Georgia: The Fallout. Europe Report No. 195. In: International Crisis Group, http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/195_russia_vs_georgia_the_falout.ashx

Statement. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_29950.htm?selectedLocale=en (23.6. 2012)

The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Response to question relating to ground transit through Russian territory of Bundeswehr Military Cargoes to Afghanistan. In: Mid.ru http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/78beb9bdf857556fc3257523003f9f21ue2008.fr, <http://www.eu2008.fr/PFUE/lang/en/accueil.html>

U.S. pushing to bring Ukraine and Georgia into NATO. In: The New York Times, <http://www.nytimes.com/2008/02/13/world/europe/13iht-nato.4.10021504.html> (22.6. 2012)

Zakládající akt vzájemných vztahů, spolupráce a bezpečnosti mezi NATO a Ruskou federací. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm (20.12. 2012)

Tištěné

NATO Handbook. Brussels, NATO Public Diplomacy Division 2006

LITERATURA

Allison, Roy. 2008. „Russia resurgent? Moscow’s campaign to ,coerce Georgia to peace‘.“ *International Affairs*. 84 (6): 1145-1171. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/> (23.6. 2012)

Antonenko, Oksana, Giegerich, Bastian. 2009. „Rebooting NATO-Russia Relations.“ *Survival*. 51 (2): 13-21. Dostupné z: www.tandfonline.com (23.6. 2012)

Antonenko, O. – Yurgens, I.: „Towards a NATO-Russia Strategic Concept“ *Survival*, 52, 2010, č. 6, s. 9.

Bagratuni, Mikayel. 2011. *Russia and the 2010 NATO Strategic Project: New Era of Partnership or Wishful Thinking?* Canadian Defence and Foreign Affairs Institute.

Boesen, Henrik, Larsen, Lindbo. 2009. *The Russian-Georgian War and Beyond: towards a European Great Power Concert*. Danish Institute for International Studies. www.diis.dk

Bosworth, Kara. 2002. „The Effect of 11 September on Russia-NATO Relations.“ *Perspectives on European Politics and Society* 3 (3): 361-387. Dostupné z: www.tandfonline.com (23.6. 2012)

Braun, Aurel. 2009. *NATO and Russia: Post-Georgia Threat Perceptions*. Institut francais des relations internationales. Dostupné z: www.ifri.org/downloads/ifrirussianatobraunengavril09.pdf (23.6. 2012)

Bugajski, Janusz. 2010. *Georgian Lessons: Conflicting Russian and Western Interests in the Wilder Europe*. Centre for Strategic and International Studies. www.csis.org

Cimbala, Stephen J.: „Forever Young: START and aftermath“ *European Security* 20, 2011, č. 1, s. 144. www.tandfonline.com (20.6. 2012)

Dutu, Petre - Alexe, I. Valeria: The Impact of NATO Summit and NATO-Russia High Level Meeting Over the Relations Between Them. *Strategic Impact* 2011, č. 1, s. 59. www.cceol.com

Forsberg, Tuomas. 2005. „Russia’s Relationship with NATO: A Qualitative Change or Old Wine in New Bottles?“ *Journal of Communist Studies and Transition Politics*. 21 (3): 332-353. Dostupné z: www.tandfonline.com (23.6. 2012)

Fričová, Magdalena, Michal, Thim, Luboš, Veselý. 2008. *Ruská válka v Gruzii: Jak dál?* Policy Paper 4/2008. Asociace pro mezinárodní otázky. www.amo.cz

Godzimirski, Jakub M. 2005. „Russia and NATO: community of values or community of interests?“ 57-80 in Hedenskog, Jakob, Konnander, Vilhelm, Nygren, Bertil, Ingmar, Oldberg, Pursiainen, Christer (eds.). *Russia as a Great Power*. New York: Routledge.

Haas de, Marcel. 2009. *NATO-Russia Relations After the Georgian Conflict*. Clingendael Institute. Dostupné z: http://www.clingendael.nl/publications/2009/20090000cscp_artikel_mhaas.pdf (23.6. 2012)

Ivanov, Ivan Dinev: *Transforming NATO: New Allies, Missions, and Capabilities*. Plymouth, Lexington Books 2011.

Jentzsch, Greg. 2009. „What are the main causes of conflict in South Ossetia and how can they best be addressed to promote lasting peace.“ *The BSIS Journal of International Studies*. 6: 1-21. Dostupné z: <http://www.kent.ac.uk/brussels/journal/documents/2009/Jentzsch%202009.pdf> (23.6. 2012)

Kulhánek, Jakub. 2009. „Putin’s Foreign Policy and the Founding of the NATO-Russia Council.“ *Central European Journal of Internatioanl and Security Studies*. 3 (1): 136-153. Dostupné z: <http://www.amo.cz/publikace/putins-foreign-policy-and-the-founding-of-the-nato-russia-council-.html> (23.6. 2012)

Kulhánek, J.: „Russia as the West’s Elusive Ally in Afghanistan“ *Asociace pro mezinárodní otázky*, <http://www.amo.cz/publikace/russia-as-the-west-s-elusive-ally-in-afghanistan.html>

Kulhánek, J.: *NATO-Russia Missile Defense as an Impossible Dream?* In: AMO, <http://www.amo.cz/publications/n-268.html?lang=en> (24.6. 2012)

Kulhánek, J.: *Russia's Uncertain Rapprochement with NATO*. The Rusi Journal. 156, 2011, č.1, s. 40. www.tandfonline.com (22.6. 2012)

Larrabee, Stephen F. 2010. „Russia? Ukraine, and Central Europe: The Return of Geopolitics.“ *Journal of International Affairs*. 63 (2): 33-52. Dostupné z: http://jia.sipa.columbia.edu/files/jia/33-52_Larrabee.pdf (23.6. 2012)

Lo, Bobo: *Russian Foreign Policy in the Post-Soviet Era*. New York, Palgrave Macmillan 2002.

Mankoff, Jeffrey: *Russian Foreign Policy: The Return of Great Power Politics*. New York, Rowman & Littlefield Publishers, Inc 2009.

Mankoff, J.: „The Politics of US missile defence cooperation with Europe and Russia.“ *International Affairs* 88, 2012, č. 2, s. 332. <http://onlinelibrary.wiley.com/> (22.6. 2012)

Mathers, Jennifer G.: „Nuclear Weapons in Russian Foreign Policy: Patterns in Presidential Discourse 2000-2010“ *Europe-Asia Studies* 64, 2012, č. 3, s. 509. www.tandfonline.com (20.6. 2012)

Mattox, Gale A. 2011. „Resetting the US-Russian Relationship: is „cooperative engagement“ possible?“ *European Security* 20, 2011, č. 1, s. 8. Dostupné z: www.tandfonline.com (20.6. 2012)

Monaghan, Andrew: *From Lisbon to Munich: Russian views of NATO-Russia relations*. In: NATO Defense College, <http://www.ndc.nato.int/research/series.php?icode=3> (20.6. 2012)

Monaghan, A.: *NATO and Russia: resuscitating the partnership*. In: NATO, http://www.nato.int/docu/review/2011/NATO_Russia/Resuscitating-partnership/EN/index.htm (20.6. 2012)

Moshes, Arkady.: *Russia's European policy under Medvedev: how sustainable is a new compromise?* *International Affairs* 88, 2012, č.1, s. 25. <http://onlinelibrary.wiley.com/> (22.6. 2012)

Pifer, Steven: *Ukraine's Perilous Balancing Act*. In: Brookings, <http://www.brookings.edu/research/articles/2012/02/03-ukraine-pifer> (20.6. 2012)

Pouliot, Vincent: *International Security in Practice. The Politics of NATO-Russia Diplomacy*. New York, Cambridge University Press 2010.

Rachwald, Arthur R.: „A ‚reset‘ of NATO-Russia relations: real or imaginary?“ *European Security*. 20, 2011, č.1: 117-126. Dostupné z: www.tandfonline.com (23.6. 2012)

Ratti, Luca: „Back to the future?“ *International Journal*. 64, 2009, č. 2: 399-342. Dostupné z: www.tandfonline.com (10.5. 2011)

Ringsmose, Jens -Rynning, Sten. 2011. NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Assessment. Danish Institute for International Studies. www.diis.dk

Rumer, Eugene - Stent, Angela: „Russia and the West.“ *Survival*. 51, 2009, (2): 91-104. Dostupné z: www.tandfonline.com (23.6. 2012)

Sherr, J.: *Russia: managing contradictions*. In: Chathamhouse, http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Americas/us0510_sherr.pdf (22.6. 2012)

Sherr, James: *Russia and the West: A Reassessment*. In: Defence Academy of the United Kingdom. <http://www.da.mod.uk/colleges/arag/documentlistings/monographs/Shrivenham%20Paper%206.pdf/view>

Smith, Julianne. 2008. *The NATO-Russia Relationship*. Centre for Strategic and International Studies. www.csis.org

Sokov, Nikolai: *The Political and Legal Parametres of Russian Decisionmaking on Abkhazia and South Ossetia*. In: George Washington University, http://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/pepm_006.pdf (20.6. 2012)

Stent, Angela: „Restoration and Revolution in Putin’s Foreign Policy“ *Europe-Asia Studies*. 60, 2008, č.6, s. 1101. www.tandfonline.com (20.6. 2012)

Trenin, D.: *Russia in Mid-2011*. In: Carnegie Endowment for International Peace, www.carnegieendowment.org/ (20.6. 2012)

Trenin, D. – Malashenko, A.: „Afghanistan. A View From Moscow“ *Carnegie Endowment for International Peace*, <http://carnegieendowment.org/2010/04/27/afghanistan-view-from-moscow/3xs>

Valášek, Tomáš: „The Agenda before NATO and Russia.“ *Demokratizatsiya*. 10, 2002, (4): 528-543. http://elliott.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/10-4_Valasek.PDF (23.6. 2012)

Weitz, Richard: „Illusive Visions and Practical Realities: Russia, NATO and Missile Defence“ *Survival* 52, 2010, č. 4, s. 103.

White, Stephen, Korosteleva, Julia, Allison, Roy. 2006. „NATO: The view from the East.“ *European Security*. 15 (2): 165-190. Dostupné z: www.tandfonline.com (20.5. 2012)

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá vztahy NATO a Ruska mezi lety 2008 a 2012, konkrétně po rusko-gruzínské válce. Cílem práce je postihnout tyto vztahy pomocí analýzy vývoje interkace NATO a Ruska a jejich postojů v bezpečnostně strategických otázkách. Práce je postavena na tezi, že navzdory prohlubující se spolupráci v oblastech sdílených zájmů brání odlišné postoje NATO a Ruska v některých bezpečnostně strategických otázkách stabilnímu partnerství. Vztahy mezi NATO a Ruskem tedy nelze výlučně označovat jako kooperační.

ABSTRACT

This bachelor thesis concern is NATO-Russia relations between 2008 and 2012, after the Russian-Georgian war more specifically. The aim of the thesis is to characterize these relations by analysis of development of NATO and Russia interaction, and their stances in security strategic issues. The thesis argues, that despite of deepening cooperation in areas of shared interests, different stances in some issues of security strategic importance obstruct stable NATO-Russia partnership. Therefore, NATO-Russia relations cannot be considered as exclusively cooperative.